şiirler
neruda

türkçesi: enver gökçe

4. baskı

PABLO NERUDA

ŞİİRLER

DOĞRULTU YAYINLARI

DOĞRULTU YAYINLARI: 3
ŞİİR DİZİSİ: 2

Kapak düzeni: İSA ÇELİK

DOĞRULTU YAYINLARI, Nuruosmaniye Cad. Atasaray. No: 107, Cağaloğlu - İstanbul / P.K. 647, Aksaray İstanbul / Dizgi - Baskı - Cilt: Ağaoğlu Yayınevi Tesisleri. Tel: 27 73 37 / Mart 1978 - İstanbul

PABLO NERUDA

ŞİİRLER

Türkçesi: ENVER GÖKÇE

DOĞRULTU YAYINEVİ

Şiir ancak insana dönük olduğu zaman insanca söz olur.

Pablo Neruda

PABLO NERUDA'NIN HAYATI

Şili'li şair, 1904 doğumludur. Asıl adı, Neftali Reyes'tir. Daha genç yaşında, Çek klâsiği Jan Neruda'nın CONTES DE LA MALASTRANA'sını okuduktan sonra, Pablo Neruda takma adını aldı. Bir demiryolu işçisinin oğludur. Eğitimini Santiyago Üniversitesinde yapmıştır. Edebiyat ve felsefe öğrenimiyle birlikte, Fransızcayı da bellemiş, bu vesileyle; Fransız sembolistleri, Apollinair ve Paris okuluna değinebilmiştir. Öğrenimini bütünleyince, Birmanya'nın Rangon şehrine konsolos oldu. Bundan sonra aynı görevle Seylan, Singapur, Cava ve daha da Arjantin'de bulundu. 1930'dan sonra Neruda'yı Barselona ve Madrit'te görevlendirdiler. Yine konsolostu. 1934 yılında bütün İspanya şairlerinin top-

landıkları CABALLO VERDE POR LA POESİA dergisine katıldı. Derginin yönetimi kendisine verildi. Franko isyan emri verdiği sırada, bu derginin 6 ncı sayısı çıkmıştı. Ünlü ANLATALIM adlı şiiri bu devrin hikâyesidir.

İspanya İç Savaşı sırasında, Cumhuriyetçiler yararına çalıştığı için, hükûmeti tarafından görevli bulunduğu Madrit konsolosluğundan geri çağrıldı. 1937'de İspanya'yı terketti ve Fransa'ya geçti. Paris'te, Aragon ve A.E.A.R. ile Yazarlar Kongresini hazırladı. Kongre, Madrit kuşatılır ve bombalanırken toplandı. Şili'de bir halk cephesi hükümeti kurulunca, memleketine döndü. Şili hükümeti, İspanya cumhuriyetçilerine sığınma hakkı tanıdığı için Şili'ye bir mületci akını başlamıştı. Neruda'nın yeni işi, işte bu mülteciler işini düzenlemekti. İkinci Dünya Savaşı patlayınca, Mexico baş konsolosu oldu. 1943'de, Şili parlâmentosuna senatör seçildi. Aynı dönemde seçilen arkadaşı Gonzales Videla'yı başkanlığa getirdiler. Neruda, G. Videla'nın diktatörlük tutumuna karşı koydu, bu yüzden de memleketinden ayrılmak zorunda kaldı. Bir süre sonra G. Videla iktidardan düşünce yeniden memleketine döndü ve büyük bir halk kitlesi tarafından coşkunlukla karşılandı. Savaştan sonra Asya ve Avrupa'nın bir çok ülkelerini gezmiştir. Şiir dili İspanyolcadır.

Şilide uluslararası kapitalizmin düzenlediği ünlü Eylül katliamı sırasında P. Neruda hasta idi. Darbeciler P. Neruda'nın evini bastılar, dağıttılar ve bir süre sonra öldüğünü açıkladılar.

NERUDA'YLA BİR KONUŞMA *

Soru: Siz hem bir şair, hem bir siyaset adamı, hem de bir diplomatsınız. Sayın Pablo Neruda asıl kimliğiniz hangisi? Nereden yola çıktınız?

Pablo NERUDA: Yüzyılımızın başlarında, Şili'nin orta bölgesinde doğmuştum. Fakat daha bir kaç aylıkken, annem-babam beni ülkenin ta güney ucuna, Temuco'ya götürmüşler. O zamanlar Temuco küçücük bir köydü. Orada ilk evler yapılıyor, toprak yeni yeni gelenler arasında paylaşılıyordu. Köy, çepeçevre, yerli Mapuche'lerin yaşadığı ormanla ve kırlarla çevriliydi. Temuco benim tabiata açılan pencerem, şiirimin özü olmuştur.

Soru: Okula orada mı başladınız?

NERUDA: Evet, köy okulunda. Arkadaşlarımın adları Alman, İngiliz, Norveç ve tabiî Şililiydi. İçinde katı ayırımlar bulunmayan, kuruluş halinde bir

---

* Paris'te yayımlanan haftalık L'EXPRESS dergisinin PABLO NERUDA'yla yaptığı görüşmeden kısaltılarak alınmıştır.

dünyaydı orası. Hepimiz aynı durumdaydık. Sınıf farklılaşması daha sonra, insanlar zenginleşmeğe başlayınca oldu. Fakat o günler, herkesin iş güç sahibi olduğu, büyük bir halk demokrasisi havası vardı. Toprak sahipleri —isterseniz akar sahipleri diyelim— henüz mevcut değildi.

Soru: Ya yerliler?

NERUDA: Onlar tamamen ayrı yaşıyorlardı. Geçen yüzyılın sonlarmda topraklarından uzaklaştırılmış olan Mapuche'ler Temuco'nun içinde değil, çevredeki kırlarda, birbirinden kilometrelerce uzak tek tek saz kulübelerde oturuyorlardı. Köye yünlü eşya, yumurta, koyun gibi mallarını satmak için gelirlerdi. Akşam evlerine dönerleri: erkekler at üstünde, kadınlar yayan.

Soru: Onları tanıyor muydunuz?

NERUDA: Onlarla hiç irtibatımız yoktur. Dillerini bilmiyorduk. Olsa olsa bir kaç kelime. Onlarda İspanyolca bilmiyorlardı. Hâlâ da doğru dürüst bilmezler ya!

Soru: Öyle de olsa, yerlilerin varlığı şiirlerinizi etkilemedi mi?

NERUDA: Hani, bir parça şairlerin bilinci demek olan o tarih duygusu bende yer etmiştir. Mapuche imparatorluğunun yayıldığı Araucanie bölgesinin en büyük savaşı, işte o Temuco topraklarında olmuştur. İspanyol fatihler (Conquistadored) her yanda harıl harıl altın arıyorlardı. Yerliler onların gırtlaklarından erimiş altın akıtarak: «Alın baka-

lım, doyun şimdi aradığınız altına!» dediler. Lâtin Amerika'da hiç bir yerli halk İspanyollar karşısında bu kadar çetin bir direniş göstermemiştir. Bunlar fazlasıyla unutuldu artık.

Soru: Bugün sayıları ne kadar?

NERUDA: Şili'nin gerici hükümetleri doğruyu hep saklamışlar, 50 000 ya da çok çok 60 000 demişlerdir. Aslında Mapuche'lerin sayısı yarım milyon. Etnik bir azınlık meydana getiriyorlar, kendi dilleri —hem de dünyanın en güzel dillerinden biri—, kendi gelenekleri, kendi kültürleri var. Şili'nin bu insanlarını ilk defa bütün haklardan, nimetlerden eşitçe yararlanan yurttaşlar haline getiren, bizim bugünkü iktidarımız olmuştur. O zamana kadar onlar ancak ikinci derecede hak sahibiydiler.

Soru: Çocukluğunuz niçin Temuco'da geçti? Babanız ne iş yapıyordu?

NERUDA: Babam, hayatının sonuna kadar katar şefi olmuştu. Yolcu trenleri anlaşılmasın. Bunlar tahta traversler arasına yerleştirilen balastları taşıyan marşandiz katarlarıydı. Bu trenler onun evi gibiydi. Uykusunu uyuduğu bir vagon vardı ve ben ara sıra, onun yanında bir kaç gün geçirmeğe gelirdim. Demiryolu işçileriyle birlikte, bir kaç günlüğüne yola çıkardık. Tabiat, dereler, çiçekler, dağlar incelenirdi. Bu yolculukların çekiciliğine diyecek yoktu.

Soru: Anneniz de size katılır mıydı?

NERUDA: Annem, ben iki aylıkken ölmüş. Babam

bir daha evlenmiş. Asıl anlamda annem, babamın o ikinci karısı olmuştur. Bir çok şiirimi onun adına ithaf ettim. Gerçekten eşsiz bir kadındı.

Soru: İlk şiirinizi ne zaman yazdınız?

NERUDA: Galiba 7 ya da 8 yaşındaydım. Babam ve annem o gün pek meşguldüler. Şiirimi onlara gösterdiğimde bana: «Onu nereden kopya ettin?» dediler. Şiir anneme ithaf edilmişti.

Soru: Kalabalığın karşısında ilk defa ne zaman kendi şiirinizi okudunuz?

NERUDA: 16 yaşındayken. Santiago Üniversitesinde okuyordum. O sıralarda, bir çeşit karnaval gibi kutlanan, İlkbahar Şenliği vardı. Bu şenliğin açılış törenini bir şairin başlatması gerekiyordu. Bu iş için, en güzel şiiri seçmek üzere bütün Şili'de bir de yarışma düzenlenmişti. Bu yarışmaya ben de şiir gönderdim. Binlerce şiir arasından benimki birinci seçildi. 1921 yılıydı. Herkesten uzak, pek yalnız durumdaydım. Öylesine heyecanlandım ki, o törende kendi şiirimi okuyamadım. Bu işi benim yerime başka biri yaptı.

Soru: 7 ile 16 yaş arasında edebiyatla uğraştınız mı?

NERUDA: Fransız şiirini okumuştum. Daha üniversiteye başlamadan Sully Prudhomme'u, Verlaine'i tanıyordum. O zamanlar, çok güzel bir Fransız şiiri antolojisi vardı. Pek çok kimse bu antolojiden edinmişti ve bu kitaplar elden ele dolaşırdı. O sıralar yoksul olduğum için, bu kitabı başkalarından ödünç alıyor, şiirleri kopya ediyordum.

Soru: Asıl adınız Ricardo Eliecer Neftali Reyes y Basualto olduğu halde, niçin değişik ad kullandınız?

NERUDA: Adımı 14 yaşındayken, daha Santiago'ya gitmeden değiştirdim. Babam yüzünden. Mükemmel bir insandı, gelgelelim, genellikle şairlere, özellikle bana karşı idi. Hatta işi kitaplarımı ve not defterlerimi yakmağa kadar götürdü. Onun görüşüne göre, mühendis, doktor, mimar olmalıydım, çünkü diyordu, insanların bu gibi kimselere ihtiyacı var. Oğullarının toplum içinde sivrilmesini görmek isteyen, orta sınıfın köylülükten gelme bütün insanları gibiydi. Yine babamın görüşüne göre, toplumda yükselmeyi başarmanın tek yolu üniversiteydi, serbest mesleklerdi.

Soru: Peki ama niye Pablo Neruda?

NERUDA: Vaktiyle, aynı zamanda bir gazete yazarı olan büyük bir Çek şairi vardı: Erwin Kisch. Bu zat, sizin sorduğunuz soruyu sorarak yıllarca iflâhımı kesti. Madrid'de, Mexico'da Prag'da hep karşıma çıktı. Ve Prag'ta bana şöyle dedi: «Bana şu hikâyenin sonunu söyle. Bak şimdi artık ihtiyarladım. Nice zamandır seni pek sıktım...» Gerçek şu ki, bu hikâyede gerçek diye bir şey yok. Babamın gerçeği farketmesinden en çok korktuğum günlerde —çünkü böyle bir şey bir felâket olurdu— bir dergiyi karıştırdım ve orada Jan Neruda imzalı bir hikâye gördüm. Tam o sıralarda bir şiirimle bir yarışmaya katılmak durumundaydım. O zaman Neruda soyadını seçtim ve ad olarak da Pablo adını aldım. Bu adın bir kaç ay sonra geçip gideceğini sanıyordum.

Soru: Yeni kimliğinize kolayca alıştınız mı?

NERUDA: Önceleri değil ama, bir süre sonra evet. Sonunda hükümet, bundan otuz beş yıl önce, adımı onayladı. Bugün Pablo Neruda, asıl adım. Başka bir ad kullanmıyorum.

Soru: Üniversite masraflıydı. Herhalde geçiminizi sadece şiir yazarak sağlayamıyordunuz, değil mi?

NERUDA: Taşra aileleri arasındaki konuşup anlaşmalarla, Santiago'da küçük bir pansiyonu olan bir «teyze» bulunabiliyordu. Böyle bir pansiyonda kalınıyor, pansiyon çok ucuza geliyordu. Pireden geçilmiyordu ve pek az yemek yeniyordu. Üniversitede, arkadaşlarımdan bütün bir kuşak aslında açlıktan kırılıp gitmiştir.

Soru: Orada ne öğreniyordunuz?

NERUDA: İlk zamanlar mimarlık ve Fransızca Fransızca metinleri sökebilecek kadar Fransızca... Fakat üniversiteyi biteremedim, çünkü üniversitede politika beni tamamen kendine çekmişti. Bir de edebiyat dünyası. Benim gibi bir taşralı için, Baudelaire'den söz edebilen, Fransız şairlerini tanıyan kimselerle bir araya gelmek, vazgeçilemeyecek bir zevkti. Yeni yeni bulduğumuz, farkettiğimiz şeyleri geceler boyunca aramızda birbirimize anlatıyor, tartışıyorduk. O zamanlar 19 yaşında ya var, ya yoktum.

Soru: Şilililer şiire bu kadar düşkün müydüler?

NERUDA: Şiirleri ezbere bilinen yığınla şair vardı. Şilililer şiire daima eğilimli olmuşlardır. Bu belki

de, bir yanı okyanusla, öbür yanı aşılmaz dağlarla çevrili ülkenin içine kapanıklığından ileri geliyor. Bütün o üniversite öğrenciliğim yıllarında şiirler okuyarak, Şili'yi bir boydan bir boya dolaştım; kitlenin ilgisini en çok çeken şeyin şiir olduğunu hissettim. Politikadan ya da ekonomiden söz edebilirdim, fakat insanları en çok heyecanlandıran şiir oluyordu.

Soru: Şairken bir gün konsolos oluverdiniz. Bu nasıl oldu?

NERUDA: Şilililer denizci ve gezgin olurlar. Ve bizde herkes bir yerlere gitmek ister. Bir şeyler yaptığımız zaman size: «İyi ama burada ne duruyorsun sen?» diye sorarlar, «Her yeri gördün de mi, buradasın!» bana bu soruyu o kadar çok kimse sordu ki, sonunda kendi ülkemde ne yapıp durduğumu, başka yerlere gitmenin en iyi yolunun ne olduğunu ben de kendi kendime düşündüm. Param yoktu. O zaman bana akıl verdiler, konsolos olarak atanabileceğimi söylediler. Konsolosluğun ne olduğundan bile haberim yoktu. Fakat konsolos olabileceğime kanaat getirdim ve bana bir görev verilmesi için Dışişleri Bakanlığına başvurdum. Bana tuhaf tuhaf baktılar ben de bir tırıs döndüm. Ama günün birinde, biri bana: «Konsolos olmak isteyen sen miydin? Çok kolay, benimle gel.» dedi. Dediğini hemen yaptım. Bakanlık bürosu duvarında geniş bir dünya haritası vardı ve tam tayinimin çıktığı yerde bir delik bulunuyordu. Öylesine koltuklarım kabarmıştı ki atandığım yeri sormadım bile. Nereye konsolos olarak gideceğimi soranlara «bir deliğe!» (yazar, bir kelime oyunuyla, gözlerden uzak, kuytu bir yere

demek istiyor C. N.)» diyordum. Bu delik, ta Birmanya'da Rangoon şehriydi.

Soru: Epeyce uzakmış...

NERUDA: Oraya gitmek için Paris'ten geçtim. 1927 yılıydı, Montparnasse'm Montparnasse olduğu zamanlar. 4 - 5 gün, Dôme senin, Coupole benim, her gece sabahlara kadar dolaştım durdum. Bir sürüsü Arjantinli, yığınla insanla karşılaştım, tanıştım. Tango modaydı. Derken, Denizyolları'nın 3. mevkisinde Singapur'a geldim. Rangoon'un yakınlarda olduğunu sanıyordum. Gel gör ki, yola devam edecek param kalmamıştı. Oradaki Şili konsolosluğundan bilet almama yardım etmesini istedim. Reddetti. O zaman, onu, Singapur'da Şili hakkında bir konferans düzenlemekle tehdit ettim. Bunu öylesine ciddiye aldı ki, çıkarıp bana hemen borç para verdi. Ben de Birmanya vapuruna binebildim.

Soru: Doğuyu çekici buluyor muydunuz?

NERUDA: O zamanlar benimle yaşıt yazarlar kadar değil. Fakat, geldiğimde inanılmaz bazı şeyler farkettim: Ülkeyi kadınlar yönetiyordu! Pek zariftiler, beyaz çiçekli, sarı, mavi sariler giyiyorlar, Fidel Castro gibi iri yaprak sigarları içiyorlardı. Bakanlıklar, belediye meclisleri, mağazalar; her yerde kadınların hükmü geçiyordu. Sonradan öğrendim: Birmanya kadınlarının, ülkenin uygarlığında öylesine önemli bir yeri varmış ki; İngilizler, kendi ülkelerindeki kadınlardan önce onlara seçimlere katılma hakkını tanımışlar. Tuhaf bir ülkeydi. Birmanya! Rangoon'un orta kesiminde, baştan aşağı

altın yaldızlar içindeki o büyük Pagod'u hâlâ hatırlıyorum. Herkes, o civarda satılan altın yaprakları getirip Pagod'a yapıştırıyordu. Pagod'da, Buda'nın üç saç telinin, zümrüt ve yakut dolu bir çeşit kapta saklandığı söyleniyordu. Günün belirli bir saatinde turuncu renkli muazzam bir sel kaplıyordu sokakları. Müminlerden belli saatlerde yiyecek toplamağa çıkan Buda rahipleriydi bunlar. Çünkü, Buda maddî nesnelere sahip olmayı yasaklamıştı.

Soru: Asya'nın öbür ülkelerini de dolaştınız mı?

NERUDA: Kalküta'ya, Madras'a, Kolombo'ya gittim; Çin Hindi'nde beni çok etkileyen bir gezi yaptım. Çin Hindi yarımadasını boydan boya geçerek Saygon'a giden otobüslerle yolculuk yapıyordum. Otobüsler sık sık arıza yaptığı için, ikide bir duraklıyorduk.

Bir gece yine otobüsle gidiyorduk. Benden başka 4 - 5 kişi daha vardı ki, dillerinden tek kelime anlamadığım için bana tehlikeli görünüyorlardı. Birden, ormanın tam orta yerinde durduk. Bütün yolcular aralarında bakıştılar, sonra otobüsten ayrıldılar. İçimden: eğer dışarı çıkarsam, bunlar beni gırtlaklarlar, dedim. Aramızda anlaşamazdık, çünkü onlar ne İngilizce, ne de Fransızca biliyorlardı; bense onların dillerinden tek kelime anlamıyordum.

Bu yüzden, gözün gözü görmediği zifiri bir karanlıkta, sık ormanların ortasında, otobüste bir başıma oturmakta iken, ansızın birtakım ışıklar gördüm ve dümbelek sesleri duydum. O sırada, İngilizce bilen biri, peşinde bir sürü insanla birlikte yaklaştı. Otobüsün arıza yaptığını ve tek yabancı yolcu olduğum ve canım sıkılabileceği için, öbür yolcula-

rın komşu köyden, bana bir şeyler çalsınlar diye çalgıcı istediklerini anlattı. Beni öldürecekler diye korkmuştum, oysa bana hayatın en güzel şeylerini: müziği ve dansı getiriyorlardı.

Soru: Rangoon'da işiniz çok muydu?

NERUDA: Hayır. Şili'den gelen ya da Şili'ye gönderilen mallar için beyanname düzenlemek gerekli idi. Ben evrakı imzalıyordum. Dört ayda bir, çay yüklü bir vapur kalkıyordu. Şamdan mumu yapmağa yarayan birçok petrol ürünü de gidiyordu. Birinin konsolosluğa işinin düşüp gelmesi için dört ay beklemek durumundaydım. O süre içinde yapılacak başka hiç bir işim yoktu. Şili'ye gitmek isteyen kimse çıkmıyor, hiç bir Şililinin yolu da Birmanya'ya düşmüyordu.

Soru: Aylığınız iyi miydi?

NERUDA Ne gezer! Şili'de o zamanki kanunlar öyleydi ki, konsolosluğun döviz geliri olmayınca, hava alıyor, hiç bir şeye hak kazanmamış sayılıyordunuz 166,66 dolar olarak sınırlandırılmış götürü bir meblâğ tesbit ediliyordu. Eğer döviz tahsilâtınız bu paradan fazla ise, üstünü devlete göndermek zorundaydınız; yok, eğer bu paranın altında kalmışsa, konsolosluğun gelirini olduğu gibi alıkoyabilirdiniz.

Soru: Yaşamak için ne yapıyordunuz öyleyse?

NERUDA: Param yetişmiyorsa, bunda benim kabahatim olmadığına otel sahibini ikna etmiştim. Her vapur gelişinde, tahsilâtı ona ödüyor ve onun otelinde dört ay daha yaşayabiliyordum.

Soru: Demek, yazacak zamanınız vardı...

NERUDA: Evet. Beşinci ya da altıncı kitabım, «Dünya Vatandaşı (Residencia en la Terra)» nı orada yazdım.

Soru: Doğu dinleri sizi hiç çekmedi mi?

NERUDA: Agnostik (bilinemezci) görüşteydim. Üstelik, egzotizm ile gizli güçler felsefesinin birbirine karıştığı, o yersiz yere dinsel görünüşle hareketlerden; nefis terbiyesiyle, sihirle tanrıya yaklaşma çabalarından, v.b. tiksiniyordum da. Bunların, ayakları yerden kopardığı, insanları gerçek'ten uzaklaştırdığı düşüncesindeydim. Nitekim, Doğu'ya vardığımda şu kanıyı edindim: Hindistan'da ve budist ülkelerde insanlar için, ölmemek, sağ kalabilmek alabildiğine önemliydi. Baş sorundu. Bir gün Rangoon'da bardaktan boşanırcasına bir tropikal yağmur yağıyordu ve bir tapınağın önünde binlerce kişi toplanmıştı. Çamurlar içinde diz çökmüş duruyorlardı. Onlar da, tapınağın içindeki rahiplerle aynı dindendiler, fakat tapmaktan içeri giremiyorlardı. Bu benim için dayanılmaz bir şey oldu. Ne kaba bir haksızlık! İçimde bir protesto yükseldi, ama bir Hıristiyan olarak başkaldırdığımı farkettim. Ne de olsa Hıristiyanlığa bağlılık duyuyorsam, bu galiba Hıristiyanlıkta, bir ölçüde de olsa, eşitlik olduğu içindi. Sonra bir şeyi daha gördüm. Budizm, idealini gerçekleştirmiş, toplumda reform yapmış değildi. Buda, düşüncesiyle büyük bir reformcuydu; gelgelelim, düşüncesinin dünyayı değiştirecek gücünü uygulamaya geçirememişti. Bana Müslümanlığın daha yakın düştüğünü farkettim.

Soru: Bu nasıl oldu?

NERUDA: Tuhaf bir şekilde. Bir gün baştanbaşa mermer, bembeyaz bir camiye girdim. Tek bir mobilya, tasvir, heykel yoktu. Dışarısı korkunç sıcaktı. Çok yorgundum. Adetim üzere ayakkabılarımı çıkardım. Camide kimsecikler yoktu. Fakat biraz sonra sesler işittim, kapıdan çıkarken yüzleri asık müslümanlarla karşılaştım. Bana sordular: «Buraya ne diye geldin? Sen Müslüman mısın? —Hayır.— Hıristiyan mısın? —Belki.— Peki, orada niçin yattın? —Biraz oturmak istedim, yorgundum— Ne yapmak istiyordun? —Belki biraz fikre dalmak, düşünmek...» O zaman, aralarında konuştular ve dönüp bana: «Hakkın var, burası fikre dalınacak yerdir. Tekrar gelebilirsin» dediler.

Katı bir dogma'dan uzak bu anlayışlılık beni son derece duygulandırdı. Doğuda geçirdiğim yıllarda beni en çok etkileyen bu olay olmuştur. Bilirsiniz, fillerle yapılan âyinleri, maşlahlarla, ölü kafalarından kolyelerle süslü tanrıça Kali'yi, boğazlanan hayvanların çığlıklarını, sokaklara saçılan kan'ı, sinekleri ve üç-beş kuruşa takla atacak rahipleri; bunları hiç bir zaman çekici bulmadım ben. Oysa, susuz bir havuz gibi serin, o aydınlık cami beni çok etkiledi.

Soru: Doğu'da bulunduğunuz sıralarda da siyasî eyleminiz var mıydı?

NERUDA: Evet, çok geçmeden Hindistan'daki devrimci öğrencilerin arasına katıldım. Daha çok, onları dinliyordum; çünkü benim gibi batılıları pek çekemiyorlardı. O tarihlerde sadece sömürgeciliğe karşıydılar.

Soru: Ya siz?

NERUDA: Eh, ben de Santiago Üniversitesinde öğrenciyken, boş kaldıkça bir yandan Fransız anarşistlerinden çeviriler yapardım. O yazarları bugün siz herhalde tanımazsınız! Fakat Şili işçi sınıfı onlardan çok etkilenmiştir. Sacco ile Vanzetti'nin günleriydi. O sıralar, 16 yaşındaydım ve daha o zamanlar üniversite dergilerinde siyasî başyazılar yazardım.

Soru: Sonraki günler nasıl bir evrim geçirdiniz?

NERUDA: İspanya'da, iç savaş sırasında. İspanya'ya Şili konsolosu tayin edilmiştim. Politika hayatımın en önemli bölümünü orada geçirdim. Dünyanın çeşitli ülkelerinden pek çok yazarın da yaptığı gibi. İspanya Savaşı dediğimiz, faşizm karşısındaki o büyük direniş hepimizi çekmişti. Şu da var ki, bu tecrübe benim için ayrıca önemli oldu. İspanya Savaşından önce, bir ikisi hariç, hepsi cumhuriyetçi olan bir sürü yazar tanımıştım. Ve benim gözümde cumhuriyet, İspanyol kültüründe edebiyatında, sanatmda yeni bir canlanma demekti. İspanya tarihinin yüzyıllardan beridir o en gerilimli kuşağının sözcüsü Federico Garcia Lorca'dır. İşte bu insanların savaş ateşi içinde eriyip gitmesi benim için ağır bir dram oldu. Hayatımm bütün bir bölümü Madrid'de işte böyle kapandı.

Soru: O şairleri iyice tanıdınız mı?

NERUDA: Evet. Onları, toplandığımız kahvelerde her gün görüyordum. Özellikle Garcia Lorca'yı. Tiyatroyla çok uğraştığı zamanlardı. Temsil provalarına giderken çok kere beraber oluyorduk, oyunların dekorlarını birlikte gözden geçiriyorduk.

Soru: Ama politikaya daima karıştınız...

NERUDA: Beni politikaya karıştırıyorlar.

Soru: Başka bir deyişle, politika sizin şiirinizin olsa olsa ikincil bir yanı mı, yani?

NERUDA: Evet, gerçekten o düşüncedeyim. Şiirimin esası değil politika. Yazdığım şiirler galiba 7000 sayfa tutuyor. Oysa, politika konusunda, sanırım dört sayfayı geçmez orada bulacaklarınız! Öyleyse, bu türlü sorularla ilgim olmaması için bir çok sebep var. Benim şiirimin kaynakları başka. Gerçekten, sanki şiirlerimi büyük bir ormanın yakınındaki küçük bir köyde yazmış gibiyim. Koestler ise şehrin, Anavatan'ın, fikirlerin ve uzlaşmazlıkların insanı. Benim için aşk'ın önceliği vardır. Aşk üzerine on kitap yazdım. Başkaları için politika, her şeyi silip süpüren bir hırstır; benim için değil... Esası ne, peki? Esas, hayatın her anında gerçekten duyduğumuz şeyi yazmaktır. Bir şiir sistemi olduğuna, şiirin organize edilebileceğine inanmıyorum. Daha da ileri gideceğim: Edebiyattaki okullara, sembolizme, gerçekçiliğe, gerçek üstücülüğe (sürrealizme) inanmıyorum, diyeceğim. Ürünlerin üstüne yapıştırılan etiketleri umursadığım yok. İnsanların küçük yaşayışlarında, oysa öylesine çok da etiket var ki...

Soru: Yine ülkenize, Şili'ye dönelim. Nasıl oluyor da, Şili, Lâtin Amerika'daki öbür ülkelerden daha güçlü demokratik geleneklere sahip bulunuyor?

NERUDA: Şili'de iktidar yüz elli yıl oligarşik bir sınıfın elinde kalmıştır. Bu sınıf çok kültürlü ve bilgiliydi. Filozofları okuyor, izliyordu; kendisi de 19.

yüzyıldaki bütün akımlardan böylelikle derinden etkilenmişti. Başka ülkelerdekilerden daha kültürlü olan bu sınıf, devleti yönetmekte kendine kanunların kılavuzluğunu seçti. Bu kanunlar çelişmelerin varlığını kabul etmiyor ve elbette bu sınıfın kendi ölçülerine pek uygun düşüyordu. Onun karşısında, büyük örgütlerde disiplinli bir şekilde bir araya gelmiş olan işçi sınıfı, kendini geliştirmek ve geniş halk tabakalarını kendisiyle birlikte harekete geçirmekte, tanınan meşruiyetten yararlanmayı başardı. Kanunlara bağlı ve sakin bir ülkenin tarihi bu işte.

Soru: İspanyol geleneğine pek uygun değil.

NERUDA: İnanmayın. İspanya, Lâtin Amerika'da meşruiyetçi bir gelenek bırakmıştır. İspanyollar hukuka pey saygılı kimselerdi; işi berbat eden, çığırından çıkaran feodalizm olmuştur. Fâtihler (Conquistadores) bizim Amerika'ya geldikleri zaman, İspanyol monarşisi Avrupa'daki öbür krallıklardan daha ileriydi. Bu yönetim hümanist bir anlayış taşıyordu. Fakat, Amerika'ya ayak basanlar, feodalizmin artakalmış bütün tohumlarını da beraberlerinde getirdiler. Biz Şilililerin galiba İspanya'nın bu meşruiyetçi yanının mirasçısı olmak gibi bir talihimiz oldu.

Soru: Paris'te temsil ettiğiniz, Başkan Salvador Allende hükümeti meşruiyet içinde kalmak iddiasında. Devriminiz için bir köstek olmayacak mı bu?

NERUDA: Niçin olsun? Önceleri, halkı tatmin edebilecek kanunlar yapılıyor, fakat bu kanunlar uygulanmıyordu. Toprak reformu, Hıristiyan başkan Eduardo Frie tarafından tasarlanmıştı. Oysa, bu

reformu uygulayacak J. Chonchol —ki şimdi tarım bakanımızdır—, gerçekten bazı şeyler yapmak ister istemez Başkan Frei'nin muhalefetiyle karşılaşmıştı. Chonchol istifa etmek zorunda kaldı. Gerçekte kanunlar, uygulanmamak üzere çıkarılıyordu. Biz ise, onları uyguluyoruz ya da yeni kanunlar çıkartıyoruz. Ama bu kanunlar, zorunlu olarak, Kongre'nin onayına sunuluyor. Bu usulle daha epey bir zaman yol alabiliriz.

Soru: Tecrübenizin başarısı yani özgürlük çerçevesinde sosyalist bir toplumun kurulması, geniş ölçüde, ekonominin iyi gitmesine bağlı. Çünkü eğer ekonomi iyi gitmezse, önümüzdeki başkanlık seçimlerini kaybetmek tehlikeniz var. Yok, eğer seçimleri rafa kaldırırsanız, o zaman da demokratik özgürlüklere son vermiş olacaksınız. Siz sosyalizmi özgürlük içinde gerçekleştirmek istediğinize göre, seçimlerde kaybetmek tehlikesini göze alıyorsunuzdur herhalde. Bu konuda ne düşünüyorsunuz?

NERUDA: Sanıyorum, çok berrak bir analiz yapıyorsunuz. Bizim için elbette ki büyük bir imtihan bu. Bütün dünyada halklar kısa vadede birtakım ekonomik avantajlara sahip olmak istiyorlar; Şili halkı bu bakımdan öbürlerinden farklı değil. Bu demektir ki, ister istemez birtakım güçlüklerimiz, sıkıntılarımız olacaktır. Eh öyleyse, bunları karşılamak, altetmek gerekecektir! Daha şimdiden, mağazalar eskiden sattıklarından 3 kat, 4 kat daha fazlasını satmaktadırlar. Ayrıca, enflasyon tehlikesi de durdurulmuştur. Elbette, daha fazla üretim yapmak istiyoruz. Büyük sorunumuz bu işte, çünkü satın alma gücünün şimdiki artışını karşılayabilmek için üretimi artırmak zorundayız.

Sıkıntılarımız olacak ve benim gibi siz de bu güçlüklerin nereden geleceğini biliyorsunuzdur. Başlıca ürünümüz ne? Bakır. Bunu satamamaktan korkumuz yok. Dünyada bakıra büyük ihtiyaç ve talep var. Ve sonra, madenleri millîleştirmekle, her gün yüzbinlerce Frank elde edeceğiz. Bu para, yeteri kadar okulu, hastanesi, yolu bulunmayan ülkemizde Amerikan şirketlerinin sağladığı kazançlara yakındır. Öte yandan, dünyanın her ülkesiyle ticaretimizi geliştireceğiz. Eskiden bunu yapmamıza engel olunuyordu. Çin'le diplomatik ilişki kuramıyorduk. Fakat siz Fransızlar, hatta İngilizler, çoktan ilişki kurmuştunuz. Aynı şekilde Küba'yla ve Demokratik (Doğu) Alman Cumhuriyeti'yle diplomatik ilişki kurmamız da yasaklanmıştı. Bütün bunlar değişmektedir. Biliyorsunuz, biz işlerimizi Şili'ye özgü şekilde, telâşsızca, tam bir sükûnet içinde görürüz.

Biz Şilililer, kendi yönümüzden, meşruiyeti ve özgürlükleri koruyacağız. Bizim tecrübemiz çok partili bir siyasî ortamda yol alan bir politik harekettir, bir düşünce hareketidir.

Soru: Eğer seçimlerde kaybetmek ile özgürlükleri bir ölçüde kaldırmak arasında bir seçme yapmak gerekse, siz hangi şıkkı seçerdiniz?

NERUDA: Size şunu söylerdim: Seçimlerde kaybedeceksek, kaybederiz. Böyle bir durum Valparaiso'da bir milletvekili seçiminde ortaya çıktı: muhalefetin milletvekili adayı kazandı. Bugün parlamentoda oturmaktadır.

Soru: Peki, iktidarı verir miydiniz?

NERUDA: Şili'de iktidarı vermekten, vermemekten söz edilemez. Kazanan, kazanır. 2. Dünya Savaşından önce, Halk Cephesi'nin ilk seçimlerini 4000 oy farkla kazanmıştık. Topu topu 4000 oy. Bu kadarcık bir farkı silmek kolaydı. Bununla birlikte, halkın hükmüne saygı gösterildi! Biliyor musunuz, Şilililerin meziyetlerinden biri de saygı beslemek, saygı göstermektir.

Soru: İyimser misiniz?

NERUDA: Elçilerin göründükleri gibi, aşırı iyimser değilim. Pek çok güçlüklerimiz var ve daha pek çok güçlüklerimiz olacak; fakat yerine getirmekte olduğumuz adalete güveniyorum. Şili halkına, yüzyıllardır borçlu bulunulanı vermekte olduğumuz öylesine açık ve belli ki! Bizi başarısızlığa uğratacak olan, büyük bir ekonomik iflâs olur. Bunu biliyoruz. Böyle bir iflâsın gerici güçler tarafından ve pek sık kullanılan emperyalizm kelimesiyle ifade edilen dış düşmanlar tarafından hazırlandığını da biliyoruz. Bütün bunların olabileceğini biliyoruz, görevimizin nerede olduğunu biliyoruz.

Ülkemizin karakteristik bir özelliği olan meşruiyete bağlılıktan uzaklaşırsak, düşmana geniş bir açık vermiş olacağımızı da iyi biliyoruz. O kadar da aptal değiliz. Başkan Allende geçenlerde, Küba Dışişleri Bakanı Raul Roa ile görüşmesi sırasında, hükümetin Şili'yi sosyalizme götürürken demokratik ve anayasacı yoldan ayrılmıyacağını tekrar açıkladı. Toprak işgallerini kınadı ve Şili tecrübesinin Küba'ya da Avrupa ülkeleri tecrübelerine benzeme-

diğini de söyledi. Bu, belirli bir ölçüde daha güç bir tecrübe.

Soru: Elçi rolünüzde kendinizi rahat hissediyor musunuz?

NERUDA: Biliyorsunuz, elçilik bir cendere benim için. Fransa'ya bayılıyorum. Paris'e bayılıyorum ve en sevdiğim şey, kitapçılar arasında, Seine nehri kıyısında dolaşmak. Oysa şu ana kadar mümkün olmadı, şöyle bir dolaşmak.

Soru: Fransa'ya bayılıyorum, diyorsunuz. Fakat Fransa hakkında acı şiirler de yazdınız.

NERUDA: Birbirini çok seven insanlar, birbirine çatabilir. Bir gözünüzün önüne getirin, kaç bin kere Fransa sevgisiyle, Fransa'dan övgüyle söz ettiğimi... Unutmayın, savaş sırasında Fransa'ya yaptığım hizmetler karşılığında bana nişan verildiğini... Öyleyse, ara sıra eleştirmeğe niye kendimde hak görmeyeyim?

Soru: Bir kaç yıl önce Fransa'nın anavatan dışındaki topraklarından çıkarılmamış mıydınız?

NERUDA: Doğru. Fakat ben, Fransa beni çıkarmak istediği için çıkarılmadım. Çıkarılmamı o zamanki Şili hükümeti istemişti.

Soru: Niçin?

NERUDA: O zamanlar Şili'de, seçimleri kazanmasına yardım ettiğim bir cumhurbaşkanı vardı Önceleri vaad ettiklerinin tam tersini yaptı, ben de ona muhalefet ettim. Fransa'ya geldim. Çıkarılmamı is-

tedi. Sadece Fransa'dan değil, dünyadaki bütün ülkelerden istedi bunu. Hiç bir yere ayak basamayacaktım, onun hesabınca. Çıkarılmama şaştım. Bir kaç yönde protestoda bulundum. Şükür unutuldu bunlar.

Soru: Şiirinizin dünyaya bazı şeyler verdiği, insanları daha mutlu kıldığı düşüncesinde misiniz?

NERUDA: Epey zaman önce, bir gün, bir Fransız karı - koca beni görmeğe gelmiş, «Yirmi Aşk Şiiri» adlı kitabımın vesile olmasıyla evlendiklerini söylemişlerdi. Bu beni çok duygulandırmıştı. Dilerim, derginizde bunu okusunlar... eğer boşanmamışlarsa.

FEDERİCO GARCİA LORCA'YA YANIK ŞİİR

Issız bir evde,
Korkudan ağlayabilseydim;
Gözlerimi çıkarabilsem de,
Yiyebilseydim;
Senin sesin için yapardım
Bunları,
Yaslı portakal ağacı sesin;
Senin şiirin için yapardım
Bunları,
Çığlık - çığlığa fışkıran şiirin.
Baksana,
Maviye boyuyorlar hastaneleri,
Senin için;
Kıyıdaki kenar mahalleleri
Ve okullar,
Senin için büyüyorlar;

Tüy salıyorlar,
Yaralı melekler;
Pullar örtünüyor,
Düğün balıkları;
Deniz kestaneleri,
Göğe uçuyorlar;
Siyah tülleriyle terzi dükkânları:
Kanla doluyorlar, kaşıklarla,
Senin için;
Ve,
Yutuyorlar,
Yırtılmış kurdeleleri;
Öz canlarına kıyıyorlar,
Öpüşe öpüşe;
Ve ak sadeler giyiniyorlar.
Bir şeftali ağacı
Giyinip de,
Kuş gibi seğirtirken sen;
Kasırga gibi fırıl - fırıl,
Bir pirinç gülüşüyle gülerken;
Türküler çağırdığında:
Allak - bullak ederken,
Atardamar'larını,
Dişlerini, gırtlağını,
Parmaklarını;
Vay ne şirindin,
Kahrolurdum ben
Kahrolurdum ben
Kızıl göller için:
Güz ortasında bir şahbaz at
Ve kana belenmiş bir tanrıyla,
Beraber yaşadığın.

Kahrolurdum ben,
Mezarlık için:
Gece, sesi kısılmış
Çanlar arasından,
Suyla, mezarlarla küllenmiş
Nehirler gibi geçen;
Nehirler:
Hasta asker koğuşları sanki,
Tıklım - tıklım dolu;
Ve matem yağlı ölüme,
Çürük taçlı mermer şifreli ölüme,
Nehir - nehir gelen ölüme doğru;
Birdenbire taşıveren nehirler.
Gece, ayakta, ağlaya ağlaya,
Boğulmuş çarmıhların geçişini
Seyrederken sen;
Kahrolurdum seni görmek için:
Bak,
Ölüm nehrinin önünde ağlıyorsun
Perperişan;
Garip kalmış köşelerde başın,
Durmaz ha, durmaz gözlerin
Ağlar yaşın yaşın.

Gece ve çıldırasıya yalnız,
Külleri ısıra ısıra;
Dumanı, gölgeyi, unutmayı:
Siyah bir huniyle yığabilseydim,
Tirenlerin, gemilerin üstüne;
Filizlendiğin ağaç için,
Yapardım bunları,
Topladığın,
Yaldızlı su yuvaları için;
Sarmaşık için,
Yapardım bunları;
Gecenin sırrını sana ileterek,
Kemiklerini saran
Sarmaşık için.
Islak soğan kokusu gelen
Şehirlerden,
Seni bekliyorlar;
Boğuk bir sesle,
Şarkı söyleyerek
Geçesin diye.
Yeşil kırlangıçlar,
Saçlarının arasma yapıyorlar,
Yuvalarmı;
Dilsiz siperma sandalları,
Peşin sıra geliyorlar;
Sümüklü böcekler, haftalar,
Yelkenleri dürülmüş serenler,
Kirazlar da,
Dönüveriyorlar ossaat:

Gözükünce solgun başın,
On beş gözlü başın,
Al kan içindeki ağzın.
Şehrin otellerini,
İsle doldurabilseydim;
Hıçkıra hıçkıra,
Yokedebilseydim
Çalar-saat'ları;
Ezik dudaklarıyla yaz ayı,
Evine nasıl gelecek,
Göreyim diye
Yapardım bunları;
Yığın yığın insanların,
Melil mahzun tantanalarıyla
Ülkelerin,
İşlemez sabanların,
Gelincik çiçeklerinin;
Mezar kazıcıların, süvarilerin,
Kanlı haritaların, gezegenlerin,
Evine nasıl geldiklerini
Göreyim diye;
Yapardım bunları.
Küllerle örtülü dalgıçların,
Uzun bıçaklarla delik-deşik olmuş
Meryem Ana tasvirlerini
Sürüte sürüte gelen maskelerin;
Damarların, köklerin, hastanelerin,
Karıncaların, su göze'lerinin,
Evine nasıl geldiklerini
Göreyim diye;
Yapardım bunları.

İçine kapanmış atlının
Örümcekler arasında öldüğü
Bir yatakla,
Gecenin;
Kinden, dikenlerden bir gülün,
Sarıya çalan bir geminin,
Rüzgârlı bir günle, bir bebeğin;
Evine nasıl geldiklerini
Göreyim diye;
Yapardım bunları.
Ben, Oliverio, Norah,
Vicente Aleixandre, Delia,
Maruca, Malva, Marina,
Maria Luisa, Larco, La Rubia,
Rafael Ugarte, Catapos,
Rafael Alberti, Carlos,
Manolo Altolaguirre, Bebé,
Molinari, Rosales, Concha Méndez,
Ve daha da unuttuklarım;
Evine nasıl gelecektik,
Göreyim diye
Yapardım bunları.
Gel de taçlar takayım,
Gel, sağlık esenlik delikanlısı,
Gel, Kelebek kıravatlı civan;
Sen ey,
Sonsuz hür siyah bir şimşek gibi:
Pırıl pırıl insan;

Madem, geç vakitlere dek,
Kalınamıyor daha kayalıklarda;
Bari aramızda konuşalım,
Gel,
Şöylece bir, olduğumuz gibi;
Çiğ için olmadıktan sonra,
Şiirlerde n'olacak yani?
Bir ağu hançerin,
İçimize işlediği bu gece için
Olmadıktan sonra;
Şiirlerde n'olacak yani?
Bu tan kızıllığı için,
Olmadıktan sonra;
İnsanın vurulmuş yüreğinin,
Ölüme hazırlandığı,
Şu viran köşe için olmadıktan sonra
Şiirlerde n'olacak yani?
En çok gece, geceleyin:
Kıyamet gibi yıldızlardır,
Dolmuşlar hepten ırmağa;
Bir kurdele gibidir,
Fakir fukara dolu evlerin
Pencerelerindeki..

Bir ölen var,
Onların evlerinde;
Bürolarda, hastanelerde belki,
Belki asansör ve madenlerde,
İşlerinden oldular.

Onulur şey değil yaraları,
Yaratıklar,
Acı çekiyorlar.
Her yanda dert yanış,
Her yanda,
Vay şuymuş vay bu;
Pencereler,
Göz yaşıyla dolu;
Aşınmış eşikler,
Göz yaşmdan;
Yüklükler ıslak,
Bir dalga gibi
Halıları dişlemeye gelen
Göz yaşmdan,
Oysa ki yıldızlardır akar
Uçsuz bucaksız bir nehirde.
Federico,
Dünyayı görüyorsun.
Yolları görüyorsun,
Sirkeyi görüyorsun;
Birkaç ayrılıştan,
Taşlardan, raylardan gayrı,
Kimseciklerin kalmadığı,
Köşeden:
Duman ha deyince,
Zalim tekerleklerine;
Hoşçakal'ları görüyorsun,
İstasyonlardaki..

Her yanda, sorunlar koyuyorlar,
Çeşit çeşit insan var:
Kanlı bıçaklı kör var,
Öfkelisi, ümitsizi var,
Yoksul var, tırnak ağaçları var;
Şunun bunun sırtından,
Geçinmek sevdasıyla;
Harami var.

Hayat böyle, Federico,
Ey babayiğit,
Ey kara sevdalı adam.
Sana,
Dostluğumun sunabileceği şey
İşte bunlar..
Sen de epeyce şey biliyorsun
Şimdiden.
Yavaş yavaş, daha da,
Öğreneceklerin var.

ANLATALIM

Hani ya leylâklar,
Diyeceksiniz?
Hani ya diyeceksiniz,
Gelincikler bürünmüş,
Metafizik?
Kuşlarla, boşluklarla elenmiş,
Kelime yağmuru;
Hani ya diyeceksiniz?
Al buyur:
Bir mahallesinde yaşıyordum,
Madrit'in:
Çanlı, çalar-saatlı, ağaçlı.

Kocaman,
Meşin bir Okyanus gibi,
Uzaktan görünürdü Kastil'in
Kuru çehresi.
Çiçekler Evi'ydi,
Evimin adı.
Itırlar fışkırırdı,
Köşe bucak.
Güzel evdi bu
Köpekleri, bebeleriyle.
Raoul, hatırında mı?
Ya senin, Raphael?
Sen Federico,
Hatırında mı? *
Sen, yer altında yatan,
Hatırladın mı,
Balkonlu evimi?
Haziran güneşi hani,
Çiçekler basardı ağzına,
Orda..

Kardeş, kardeş,
Ateşli seslerden ibaretti,
Her şey;
Mallardaki tuzdan,
Çırpınan ekmek yığınından,
İbaretti her şey;
Donuk bir hokka gibi duran,
Heykeliyle;
Argüelles'deki mahallemin,
Çarşıları..

---

* Federico Garcia Lorca.

Yağ akardı kaşıklara,
Caddeleri doldururdu,
El-ayak sesleri, derin..
Metreler, litreler,
Kıvıl-kıvıl hayat;
İstif-istif balık yığınları,
Çatılar:
Yorgun çan kulelerinin,
Yüceldiği;
Soğuk güneşle kaynaşan,
Çatılar..
Patateslerdeki,
Narin ve taşkın fildişi beyazlık,
Yumak yumak dalgası,
Domateslerin:
Tıngır mıngır, haydi denize...
Bütün bunlar,
Tutuşuyorlardı,
Bir sabah;
Közler,
İnsanları dağlayarak,
Topraktan çıktılar,
Bir sabah;
Nah bu anda ateş,
Nah, bu anda barut,
Bu anda kan.

Bebekleri öldürmek için,
Göğün yücesinden geldiler,
Göğün:
Uçakları, Magriplileriyle,
Haydutlar;
Yüzükleri, kurumlu avratlarıyla,
Haydutlar;

Kara keşişleri, dualarıyla,
Haydutlar;
Ve,
Çocuk kanları, caddelerden,
Aktı tıpış tıpış,
Çocuksu-çocuksu.
Çakallar,
Çakalların tiksineceği
Çakallar!
Taşlar,
Dalar dikenler'in dişlerken
Tu diyeceği taşlar!
Engerekler,
Engereklerin kin güdeceği
Engerekler!
Sizleri,
Gurur ve bıçaklardan bir dalgayla,
Boğmak için;
Önünüzde gördüm İspanyanın,
Kıyamet kanını.
Generaller,
Gelin de,
Yıkılmış evimi görün.
Görün,
Yaralı İspanyayı.
Her göçük evden,
Bir ateş-metal çıkar ama,
Çiçek yerine.
Her yarasmdan,
İspanyanın;
Doğar İspanya.

Her ölmüş bebekten,
Çıkar, bir mavzer:
Gözleri de var, gözleri.
Mermiler doğar,
Her cürümden;
Mermiler ki gün ola
Kalbinizde yeri.
Neden diyorsunuz şiirlerin,
Söz açmaz, düşten, yapraktan;
Doğduğun yerin,
Yüce volkanlarından?
Gel de gör:
Caddeler kan-revan.
Gel de gör:
Caddeler kan-revan.
Gel de gör:
Caddeler kan-revan.

UZAK GÜNEY'İ DÜŞÜNEREK GECE UYANDIM

Gün ışıdı, dedi ki bana:
«Duydun mu suyu,
Suyu, suyu, aheste suyu:
Patagonya'daki?»
Dedim ki:
«Duydum».
Gün ışıdı, dedi ki bana:
«Uzakta, ülkede, bir yaban koyunu,
Yalar, bir taşın
Donmuş benzini;
Me me der, duydun mu?
Mavi güney-batı yeli,
Eller içindedir:
Ay'ın kadeh olduğu eller içinde;
Bildin mi?
Gördün mü sürüyü?
Ve boş halkasıyla,
Kinci parmağı, rüzgârın:
Dalgaya eller, hayata,
Gördün mü?».

AMERİKA SEVGİSİ

(1400)

Perruk ve Kazak'tan önce:
Nehirler vardı,
Can damarı nehirler;
Sıradağlar vardı.
Aşınmış tepelerinde,
Onların;
Kondor ve kar:
Kıpırdamıyorlarmış gibi,
Dururlardı.

---

* **Kondor: Güney Amerika'ya özgü bir akbaba.**

Yaşlık oldu önce,
Balta girmemiş ormanlar,
Oldu;
Adı daha konmadık,
Gök gürültüsü;
Ve,
Gezegen pampalar oldu. **
Toprak oldu insan,
Vazo oldu;
Gözkapağı oldu,
Ürperen çamurdan;
Yuğrulur kil oldu.
Şibşa taşı oldu,
Karaib testisi;
İmparatorluk kâsesi oldu,
Arokan silisi;
Ve acır-kişi oldu insan,
Kanlı oldu;
Islak sırça silâhının,
Kabzasında ama:
Yazılmıştı dünyanın,
İlk harfleri.
Daha ötesini bilen yok.
Rüzgâr unuttu onları,
Tutuldu suyun dilleri,
Yitti anahtarlar;
Ya sessizlikti ya kan,
Altlarında kaldı.

**Pampa: Engin ve gür otlu Güney Amerika ovaları.

Hayat bitti sanmayın,
Çoban kardeşler;
Bir yabani gül gibiydi,
Ne var ki;
Kızıl bir damlacık düştü,
Ulu gür ormana,
Ve bir yer kandili söndü.
Olup biteni,
Anlatmaya geldim.
Yaban öküzü'nün
Sükûnundan tut;
Antratik ışığıyla dolu,
Köpükteki:
Son toprak parçasıyla,
Harman olmuş;
Kumlara kadar.
Kuşkulu Venezüela barışından,
Basılmış haydut yataklarına,
Kadar;
Seni arıyordum civan babam:
Bakır ve karanlık cenkçisi
Seni!
Seni arıyordum:
Düğünlük hatıra,
Azgın saç seni!
Seni arıyordum:
Timsah anam,
Maden güvercinim seni!
İnka vazosuyum ben,
Taşı elliyordum,
Ve dedim:
Beni bekleyen de kim?

Boş, sırça bir kabzaya,
Kodum, elimi;
Zapotek çiçekleri arasında,
Giderdim oysa;
Işık tatlıydı,
Bir karacaydı sanki;
Yeşil bir gözkapağıydı,
Gölge.

Adsız Amerikasız;
Memleketim benim!
Gün-dönümü etamin'im,
Al mızrağım benim!
Kokun yürür,
Köklerinden bana:
İçtiğim kadehe kadar,
Ve,
Daha ağzımdan doğmadık,
En mükemmel söze kadar.

KAÇAK

(XIII)

— Seçme —

Yalnızlık çekmiyorum gecede,
Toprağın karanlığında.
Halkım ben, bitip tükenmez.
Bir taze kuvvet var sesimde:
Delip geçmek için sessizliği,
Filiz vermek için, karanlıkta.
Tohumu, tez örter ölüm,
Tez örter şehit,
Tez örter buz,
Tez örter gölge.
Gömüldü sanarsın halkı!
Oysa, toprağa dönmüştür mısır.
Yarıp parçalar kimsesizliği,
Kırmızı, amansız elleriyle.
Ölümden doğarız, biz yine.

OY NE ZAMAN, NE ZAMAN...

Şili hey,
Uzun taç-yaprağı seni:
Denizden, şaraptan ve kardan!
Kavuşmamız ne zaman,
Oy ne zaman, ne zaman?
Siyah-beyaz, köpük kurdeleni,
Belime takacaksın o günde
Ben de,
Şiirimi yakıp yandıracağım.
Senin toprağının üstünde.

Yarı balık, yarı rüzgâr,
İnsanlar vardır,
Bir kısmı, sudan;
Ben,
Topraktan olmayım,
Topraktan!

Her zaman şen-şatır,
Gezerim dünyayı;
Yeni hayat verir,
Her şehir bana;
Ve dünya,
Doğmak üzeredir dünya!
Yağmur yağıyorsa Lota'ya,
Bana yağıyordur, demek.
Kar serpiliyorsa yapraklara,
Lonquimay'da;
Bu, bana geliyordur,
Bana.
Bende büyüdü Cautin'in,
Boz buğdayı.
Arokarya'm var benim,*
Villarica'da;
Büyük-Kuzey'de,
Kumum var benim;
Sarışın gülüm var,
San Fernando'da.
Valparaiso'nun son dalgasını,
Döğen rüzgâr;
Kesik bir gürültüyle,
Göğsüme vurur;
Sanki kalbim,
Kırık bir pencere orda.

---

* Arokarya: Ekvator'a özgü bir bitki.

Bizim ülkede İlkbahar,
Kuzey'den iner, Güney'e;
Gelir burcu-burcu,
Gencecik bir kız gibidir,
Bir koşu çıplak ayak giden:
Kara taşları arasında,
Coquimbo'un;
Ve,
Muhteşem köpüklü kıyı boylarından
Bağrı yanık takım adalara kadar.
Sırf bu toprağı sunmuyor ki bana,
Senin çağrın bahar!
Bir başıma değilim ben.
Ben taşıyordum sınırlardan,
Son cenk başbuğunun,
Yalnızlık ve dolu-dizginliği'ni;
Arkadaşlar,
Alaşağı ettiler ama,
Atımdan beni
Adam oldum,
Dolandım kumları, sıradağları,
Görmeye başladım ve sevdim.

Baharda:
Adımın kulağında çınladığı,
Gerçek mi halkım?
Gerçek mi beni bildiğin,
Bir,
Nehir gibi geçtim;
Kapının önünden?
Nehirim ben.
Bir dinle de gör,
Can kulağıyla:

Antofagasta tuzlaları'nın,
Dibini;
Bir dinle de gör,
Can kulağıyla:
Oserno'nun güneyi'ni,
Ya da sıradağlara doğru:
Malipilla'da,
Yamyaş yıldızlı gecede,
Seslenir defne dallı, gecede,
Temuca'da;
Toprağa bir kulak tut ta gör:
Duyarsın,
Nasıl dipte kalmışım,
Türkü söylerken;
Nasıl akarım.
Ekim, oy İlkbaharım,
Yolla beni, gideyim
Halkıma.
Binlerce genç kız,
Ve delikanlıyı,
Nasıl durulur, görmeden?
Nasıl durulur,
Payıma düşen ümidi,
Sırtıma çalmadan?
Bitmeyen kavgamızın,
Töreninde:
Nasıl yürünür nasıl,
Elden ele,
Bana gelen bayrağı;
Taşımadan?

Vatan oy vatan,
Kavuşmamız ne zaman?
Oy ne zaman, ne zaman?

Senden ayrı, düştümse de,
Senin insanınım yine,
Topraktan olma;
Yine, bahar,
Geçti gider bu gün,
Ne var ne yok yüklendim,
Çiçeklerinden ama;
Alnımda taşırım zaferini,
Köklerim sende yaşar, hâlâ.
Ne zaman kavuşacağım,
O zorlu baharına?
Oğullarınla beraber,
Ne zaman dolaşacağım,
Caddelerin, tarlaların arasında,
Yırtık pabuçlarımla?
Sapsarı pampa'yı,
Bir boydan bir boya;
Ne zaman aşacağım, ne zaman,
Elias Laferte'yle yanyana?
Oy güzelim, oy beni bekleyen,
Ne zaman koyacağım ağzına;
Avare dudaklarımı,
Oy ne zaman, ne zaman?
Ocağımıza ne zaman dalacağım.
Tanımadığım,
Ama öz kardeşimden
Daha kardeş olan,
Madenci Pedro'nun yanıbaşma
Ne zaman oturacağım?
Gece, deniz kıyısında:
Bir gök gürültüsü, bir gök,
Ne zaman uykumdan uyaracak beni,
Oy ne zaman, ne zaman?

Ev ev dolaşıp seçimlerde,
Ne zaman,
Elinden tutup kaldıracağım,
O susmuş hürriyeti oy vatan;
Sokak ortasında,
Çığlık atsın diye,
Oy ne zaman, ne zaman?
Yeşil deniz gözlerin,
Kar şapkanla;
Ne zaman,
Gelin-güveği olacağız,
Seninle oy vatan,
Oy ne zaman ne zaman?

Hay limelimelikten
Kurtulası vatan,
İlkbaharım benim!
Ne zaman uyanacağım,
Kollarında senin;
O çiğle, denizle ıslanmış?
Ne zaman olacağım yanında,
Oy ne zaman, ne zaman?
Elimi, beline dolayacağım,
Kılına dokunamayacaklar,
Savunacağım seni,
Şarkılar söyleyerek.
Yanınsıra gideceğim ben,
Sen ne zaman geleceksin peki,
Oy ne zaman, ne zaman?

DÖNÜŞ SEVİNCİ

(1939)

Vatanım, benim vatanım,
Sana yönelttim,
Akar kanımı.
Ben, gözü yaşlı bebek,
Anasına dil döken:
Yalvarırım dur,
Koru,
Bu kör gitara'yı,
Bu yitik alnı.
Sana yeryüzünde,
Oğullar bulmak için,
Çıktım;
Ve başuçlarmda,
Bekleyeyim diye:
Ak-pak adın uğruna,
Yere düşenlerin.
Körpe ağacından,
Bir ev kurmak için,
Çıktım;
Ve yaralı yiğitlere,
Yıldızını götüreyim diye.

Sende uyumak istiyorum,
Bu gün de.
Geceni ver bana,
Bin telli geceni;
Yıldızlı ölçünü,
Gemiden geceni.

Gölge değiştirmek istiyorum,
Yurdum.
Gül değiştirmek istiyorum.
Kolumu,
İnce beline dolamak istiyorum.
Ayağının ucuna,
Çökmek istiyorum:
Denizin kireçlediği,
Ayağının.
Buğdayı tutmak istiyorum,
İçini görmek istiyorum,
Buğdayın.
Bir nitrat çiçeği seçeceğim,
İnce;
Buz gibi bir çandan,
Bir mekik ipliği eğireceğim;
O ıssız dillere destan köpüğünü,
Seyrederken senin:
Güzelliğin için,
Sahillik bir kol öreceğim.

Vatanım:
Gümbür gümbür sular,
Eriyen karla;
Çepeçevre vatanım.
Kükürtle haşır-neşir olur,
Kartal sende.
Mavi yakutlu,
Kakımlı Antartik elinde:
Şıkır şıkır insan
Bir ışık damlasıdır,
Parlar;
Düşman göğü aydınlatan.

Aman ha, ışığına vatan,
Karanlık, korkunç rüzgârdan
Koru,
Sert ümit başağını.
Bu korlu ışığın tümü,
Düştü senin,
Irak topraklarına.
Bu alın yazısını, insanların,
Sırf bir sırlı çiçektir,
Savundurur sana,
Uyuyan Amerika'nın enginliğinde.

PAMPA'DA GÖMÜLMÜŞ KİŞİ

Varacak olursam tango tango.
Köşk çizmeye;
Çayırlar çizmeye;
Ağzımdan biterse, uyurken,
Yabanî tahıllar;
Duyarsam çayır-çimen'de,
Atlardan bir gökgürültüsü;
Duyarsam, gömülmüş parmaklarımda,
Hışımlı atlıların geçişisini:
Dudaksız öpeceğim, tohumdan,
Ve tohuma bağlayacağım,
Gözlerimin viranesini;
Görsün diye, görsün:
Velvelemin sevdiği dört nalı.
Öldür beni hayat, öldür beni,
Öldür ki;
Serpilip-saçıla cevherim:
Gitarların boğuk madeni
Gibi.

JİMENEZ DE QUESEDA

Geliyorlar, geliyorlar
Gemileri gör, varıyorlar, kalbim.
Magdalena üstünde gemilerdir,
Gonzalo Jimenez'in gemileri;
Varıyorlar, varıyorlar, gemilerdir..
Kapa, kemiren kıyılarını,
Koma ha onları, nehir!
Al onları, dalgaların altına,
Sil-süpür, onlardaki tamahı!
Ateş hortumunu at,
At kanlı omurgalılarını,
Nehir!

Sal,
Göz yiyen yılan balıklarını,
Sal onlara!
Kaba timsahı çıkar, yollarına:
Batak rengi dişleriyle onu,
İlksel kalkanıyla;
Kumlu sularmm üstüne kur,
Köprü yap, onu!
Jagar ateşi boşalt, nehir ana:*
Tohumlarından olma ağaçlarının,
Doruğundan!
Kan sinekleri yağdır, kan,
Kör et gözlerini, kara dumanla!
Tık onları, yarı kürene:
Yatağındaki karanlık köklere
Bağla, onları!
Ye bitir, yengeçlerinle:
Ciğer ve dudaklarını,
Tüm kurut kanlarını,
Kurut!

Talan ediyorlar,
Dişliyorlar, öldürüyorlar,
Daha şimdiden;
Daldıkları korudur.
Sırlı, kırmızı ormanının örtüsünü
Savun Kolombiya, n'olur!

Bıçağı dayadılar şimdiden:
Ufacık tapınağına, Iraka'nın.

---

* Jagar: Güney Amerika kaplanı

Aha, tuttular zipa'yı **
Ve bağladılar:
«De sökül,
Eski tanrının mücevherlerini!».
Mücevherler ki:
Pırıldar ve çiçeklenirdi,
Kolombiya seherinin çiğiyle.
İşkenceye koşarlar pirensi,
Şimdi de,
Öldürdüler.
Başı, bakar bana:
Kimsenin örtemediği gözleriyle,
Bakar, yâr gözleriyle:
Yeşil ve çıplak yurdumun.
Muhteşem başı, yakarlar
Şimdi de.
Ardından gider atlar:
Kılıçların ve işkencelerin,
Şimdi de.
Üç beş köz kalmış ortada,
Ve küller arasında şimdi:
Gözleri pirensin,
Kapanmayan gözleri.

---

* Zipa: Yerli başbuğ ve papaz

AĞIT

Nehirler gibi,
Ağlamak istiyorum,
Garip bir başıma ben;
Kaygılar almalı beni,
Dalıp gitmeliyim,
Eski maden gecelerin gibi.

Neden,
Pırıl-pırıl anahtarlar,
Neden harami elinde?
Kalksana Oello ana,
Aç sırrını,
Bu bitmez gecenin
Yorgunluğuna;

Akıl ver damarlarına,
Senin olsun,
Yupanqui'ler güneşi
Uyku hali konuşurum
Seninle,
Toprak toprağa.
Sıradağların;
Döl-yatağı;
Sen ey Perulu ana,
Nasıl oldu nasıl oldu da
Saplandı,
Bu hançerler çığı,
Senin gebe kumluğuna?

Ellerin içindeyim,
Kıpırdamam,
Duyuyorum:
Madenler yayılıyorlar,
Yeraltı boğazlarına.
Köklerinden olmuşum,
Ben, senin;
Bilmem neden,
Toprak vermez bilgeliğini
Bana.
Geceden gayrı,
Gördüğüm yok:
Yıldızlı topraklar,
Altında.
Bu uyduruk,
Bu cinli hayal de ne?
Sürünür gider,
Ta kızıl bir çizgiye?

Yasın gözleri,
Bitki, kapkara.
Nasıl vardın,
Bu acı rüzgâra;
Nasıl oldu, nasıl oldu da,
Öfke taşları arasından,
Kopak;
Kaldırmadı kil tacını,
O gözler kamaştıran?

Yanayım kara bahtıma,
Çadırlar altında, bırak!
Kararmış ölü bir kök gibi,
Ko batıp gideyim!
Bu bitmez zalim gecede,
Yerin dibine ineceğim, ben;
Bir altın ağza kadar.
Gecenin taşına uzanmalıyım.
Burada ölmeliyim, derdimle.

İNSAN'LA TOPRAK
BİR OLDULAR

Sen ey can karanlık,
Bir tutam selli meşem,
Arokanya'm benim;*
İnsanlıktan habersiz vatan!
Yağmurlu saltanatında sen,
Maden damarıydın sadece,
Buz tutmuş ellerdin!
Bilektin,
Taş yontmakta hünerli;
Vatandın,
Sürekli barıştın sadece!
Uğultuydu insanların,
Kaba kütük duruşlu,
Bir deli rüzgârdılar.

---

* Arokanya, Arokan ülkesi: Şili'nin, And sıradağları ile Pasifik Okyanusu arasında bulunan güney kısmına eskiden verilen ad. Pelhuence ve Mapuche yerlilerinin eski vatanı. İspanyollar, Arokanya dediler. Arokanlar, önce İnka fatihlerine, sonra da İberik yarımadasından gelen İspanyollara karşı inatla savaşmışlardır.

Gör nasıldı,
Arokan babalarım:
Başlıkları yoktu,
Işıldak tüyden;
Düğün çiçeklerine,
Oturmazlardı;
Altın işlemezlerdi,
Papaza;
Köktüler onlar,
Oynamış orman kökleri;
Taştılar, ağaçtılar onlar,
Yapraktılar, mızrak biçimi,
Demirden bahadır başıydılar!
Ve siz babalarım,
Bir dörtnal sesindeydi ki,
Kulağınız tam:
Yıldırım düştü dağ başlarına,
Arokan ülkesinin yıldırımı;
Gölge oldu, taş-baba'lar,
Ağaca düğümlendiler;
Sindiler,
Anadan-doğma karanlıklara;
Buzlu ışık, oldular,
Pekleştiler, çalıyla, toprakla;
Öylecene beklediler,
Merhametsiz yalnızlığın
Koynunda!

Kırmızı ağaçtı biri,
Bakardı;
Maden parçasıydı biri,
Dinlerdi;
Biri kasırgaydı,
Dönerdi burgu burgu;
Patikanın donundaydı,
Biri!
Kardan gemim, sert yaprağım,
Sen böyle doğdun vatanım!
İnsanın topraktan,
Sancak istediği anda;
Toprak, taş, yağmur, hava,
Çığlık, kök, yaprak, koku,
Bir urba gibi sardığı anda,
Oğul'u;
Onu sevdiği, koruduğu anda,
Doğdun!
Kavgadan önce, böyle doğdu:
Vatanın birlik ve çoğunluğu.

TOQUİ CAUPOLİCAN *

Fırıl-fırıl bora, Kopolikan,
Sırlı kökünde büyüdü,
Ak gürgen'in!
Vakterişip yönetince halk'ı
Düşman silâhlarına karşı;
Ha dedi yürüdü ağaç,
Vatan'ın katı ağacı!
Gördü saldırgan:
Yeşil bir sis ortasından,
Yaprakların yürüdüğünü.

---

* Kopolikan: İspanya istilâcılarına karşı savaşan bir yerli kahraman.

Dallar,
Kocaman kocaman;
Ve bir urba,
Sayılmaz yapraklardan;
Dineldi karşılarına.
Gördü saldırgan:
Yer gövdesinin,
Halk olduğunu;
Köklerin fışkırdığını,
Topraktan.

Bildi ki saldırgan:
Vakit tamamdır,
Ölümün ve hayatın vakti,
Tamam!

Öbür ağaçlar da bilegeldiler,
Kırmızı ağaç dalları,
Soy - soycak;
Orman acılarının dokuları,
Hepten;
Odundaki kin budağının,
Tümü.
Yitik düşmanın annacında:
Attı Kopolikan,
Sarmaşık örtüsünü.
Bu sultanlık tüyü değil,
Elvan-elvan;
Bu, misk-amber bitkilerden,
Taç değil;
Bu, papaz gerdanlığı değil,
Ipıl-ıpıl yanan;
Bu, ne bir eldiven,
Ne süs-püs bir Sultan;

Ağacın yüzü bu,
Bir heykel-direk,
Devrik bir akasyadan;
Yağmurun döğdüğü,
Bir yüz bu;
Sarmaşık otların,
Saldırdığı bir baş!

Yalçın bir evren'in,
Derin bakışı:
Başbuğ Kopolikan!
Amansız gözleri dünyanın:
Başbuğ Kopolikan!
Ve,
Duvarlardır devin yanakları,
Duvarlar:
Işıklar ve köklerle aşılan.

LAUTARO *

(1550)

Çakmak-taşı damarına kan değdi,
Taş büyüdü, damla kanın yerinde:
Lotaro böyle doğdu, topraktan.

---

* Lautaro: İspanya istilâcılarına karşı savaşan bir yerli kahraman.

CACIQUE EĞİTİMİ *

İncecik bir oktu Lotaro.

Sünekti, gökceydi babamız.
Bebeliği:
Ağız var, dil yok,
Erginliği:
Yavuz.
Gençliği:
Güdümlü-rüzgâr!
Bir uzun mızrak nasılsa,
Öyle düzdü-koştu kendini.
Alıştırdı ayaklarını,
Çağlayanlara.

* Eski Amerikan yerlilerinde başbuğ.

Dineltti,
Çalılardan başını.
Geçti,
Guanako sınavından.
Yaşadı,
Kar yataklarında.
İzledi,
Kartal besinlerini.
Kayalardan sır kopardı,
Tırnaklan.
Kolladı,
Taç-yapraklarını
Ateşin.

Emdi,
Soğuk ilkbahardan.
Yandı,
Cehennem boğazlarda.
Avlandı,
Alıcı kuşlardan.
Yenmeler'le kınalandı,
Elleri.
Hatmetti,
Gece baskınlarını.
Sırt verdi,
Kükürt çöküntülerine.
Hız oldu,
Bilinmez ışık oldu.

Aldı, güz ayının yavaşlığını.

Çalıştı,
Görünmez inlerde.
Uyudu,
Buzuldan örtülerde.

Oklarla yarıştı,
Başa - baş.
İçti yaban kanını,
Yolların.
Çıkardı gömüsünü,
Dalgaların.
Göz dağı oldu,
Bir tanrıydı sanki:
Somurtkan.
Yedi içti halkının
Bütün mutfaklarından.
Belledi şimşeğin,
A.B.C.'sini.
Dökük - saçık küllerden
Kokladı.
Sardı-sarmalandı kalbini,
Kara Derili'lerin.

Çözdü,
Dumandaki kıvrımı.
Suskun liflerle
Kıyıldı.
Yağa battı,
Zeytindeki can gibi.
Sırça oldu,
Katı saydamlıktan.
Bora da neymiş dedi,
İnceledi.
Döğüştü,
Kanını susturuncaya dek.
Anca böyle oldu,
Halka lâyık.

PEDRO VALDİVİA'NIN KALBİ *

Bir ağaç dibinde enseledik,
Valdivia'yı.
Soğuk güneşin,
İplik-iplik ışınlarıyla,
Tiftikten bir sabah;
Ve,
Yağmurlu bir rüzgâr vardı.

---

* Pedro VALDİVİA: Arokan'ın zenginliklerini ele geçirmek için, Güney topraklarına dalan İspanyol başbuğ. Efsaneye göre, Şiliye giren bu yenilmez başbuğdan uzun müddet bir haber alınmaz. Günlerden bir gün. Peruya gelen bir yerli «Arokan toprağının, Valdivia'yı 180 süvarisiyle birlikte yuttuğunu» haber verir. Çok geçmeden de gerçek anlaşılır. Oysa Arokan cengaverleri, bu yenilmez yiğit başbuğu yakalamışlar ve kalbini yemişlerdir. Neruda, Chant Général adlı büyük epopesinde bu efsaneyi de işlemiştir.

Tekmil gökyüzü,
Ve gürül - gürül gökgürültüsü:
Bir kılıç yığınıydı,
Bölük-pörçük;
Yüzü-koyun uzanmış yatardı.
Muhteşem sultanlığında:
Dile geliyordu tarçın,
Dile geliyordu tarçının:
Islak ateş böceği parıltısı.

Getirdik bezi, testiyi,
Kaba kumaşları getirdik:
Gelin-güveğilik örgülerimizden.
Getirdik mücevherleri:
Ayın bademleriydiler,
Sanki.
Getirdik davulları:
Arokan ülkesini,
Meşin ışıklara boğan.
Doldurduk usuldan usuldan,
İki kulplu ince uzun, testileri;
Ve karanlık öz kökümüzden olma,
Toprağın;
Tepindik keseklerinde,
Attık oyunu.

Düşman-yüz'e, çarpıçarpıverdik sonra,
Sonra kestik, koçyiğit boynu.
Öf bir güzeldi ki,
Zalimin kanı:
Dumanı üstündeyken daha,
Bir nar gibi, böldük bölüştürdük.

Bir mızrak hay ettik,
Göğsüne sonra;
Ve kalbi,
Bir kuş gibi kanatlı kalbi;
Attık içine,
Arokan ağacının;
Aldı da bir kan şorultusu.

Ahacık bu an,
Bedenlerimizden yuğurulmuş,
Topraktan;
Savaş şarkısı,
Güneş şarkısı,
Hasat şarkısı doğdu.
Volkanların yücesine.
Doğruydu:
Üleştik kanayan kalbi.
Ben, eda edince,
Toprağın törenini:
Bu taç'ın içine batırıyordum.
Dişlerimi.
Ver bana,
Sendeki soğukluğu;
Seni, kötü yaban seni.
Ver bana, sendeki,
Azman kaplan cesurluğunu,
Kanmdaki hıncı ver bana.
Ver bana,
Sana gelen ölümü;
Ver ki peşimden gele,
Gele de,
Korku sala seninkilere.

Savaşı ver bana,
Getirdiğin.
Atını ver bana.
Ver gele, gözlerin.
Ver bana,
Burma-burma karanlığı.
Ver bana,
Mısır ana'yı
Ver bana, atın dilini,
Ver bana,
Dikensiz vatan ver.
Ver bana,
Muzaffer barışı.
Ver bana, havayı ver:
Çiçeklenen Beyzade'nin,
Soluduğu,
Tarçınlı havayı.

ALMERİA

Döğülmüş, zehir-zift bir tabak,
Al papaz bu senin.
Bir tabak:
Demir kırıntıları,
Küller ve gözyaşlarıyla;
Bir tabak:
Devrik duvarlar,
Hıçkırıklar taşan;
Al papaz bu senin,
Almeria'nın kanından.

Bir tabak:
Püstkürtme-ateş,
Korkular, yıkıntılar,
Deli sularla;
Bir tabak:
Kırık ışıklardan,
Ezik başlardan;
Bir tabak, bir kara tabak,
Al bankacı bu senin,
Almeria'nın kanından.

Her sabah,
Her karamsar sabahında,
Ömrünüzün;
Masanızda göreceksiniz,
Onu:
Dumanı üstünde ve korlu.
Bir yana itivereceksiniz,
Nazik ellerinizle:
Yüzünü görmemek için,
Bir daha sindirmemek için.

Ekmek ve üzümler arasında,
Bir yana koyacaksınız onu;
Ve bu,
Ses-seda vermez tabak:
Her sabah, her sabah,
Yerinde olacak.

Al albay, al albay karısı,
Bu size:
Bir mahfel şenliğinde,
Her bayramda;
Ve seher şarabının,
Alaca karanlığında:
Antlar içilir,
Nişanlar takılırken;
Ve sizler,
Onu göresiniz diye sizler,
Buz kesilmiş, tirtir halinizle,
Bu dünyada.
Evet bir tabak:
Şuranın buranın zenginleri,
Topunuza.
Size, sizlere
Bakanlar, büyük elçiler,
Canavar sofra dostları;
Sizlere, konforlu çayların,
Yüce mevkilerin kadınları;
Bir tabak:
Kemirilmiş, pis ve kirli,
Zavallı bir kandan;
Durur, önünüzde durur,
Her kuşluk, her hafta, ölüp ölesiye
Almeria'nın kanından.

MACCHU-PİCCHU'NUN
DORUKLARI

(XI)

— Seçme —

Karman-çorman tantananın,
Taş gecenin ortasına, bırak;
Bırak daldırayım, ellerimi.
Bırak,
Unutulmuşun koca yüreği:
Bir kuş gibi çırpınsın bende,
Bir kuş gibi,
Bin yıldır tutsak!
Ko, bu gün unutayım,
Bu bahtiyarlığı;
Bu, denizden daha engin olan,
Çünkü:
Denizden ve adalardan da
Engindir insan.
Çünkü:
Bir kuyuya düşer gibi,
Düşmek gerek ona,
İnsan'a;
Batık gerçeklere,
Sırlı bir su dalma tutunarak,
Çıkmak için:
Uçurumdan.

MACCHU-PİCCHU'NUN DORUKLARI

(XII)

Çık kardeş,
Benimle doğmaya gel.

Ver elini,
Yayılmış ağrının,
En derin yerinden.
Kaya diplerinden,
Dönecek değilsin,
Ve yer-altı çağlarından;
Geri dönmeyecek,
Taş kesilmiş sesin;
Ve gözlerin, oyuk gözlerin.

Yerin dibinden bak bana:
Sen çiftçi, dokumacı,
Garip çoban sen;
Sen, eğitmen
Guanako'lar eğitmeni *
Sen duvarcı,
İskelesine güvenemeyen;
Sen, And dağlarından,
Gözyaşı getiren;
Sen,
Ezik parmaklı mücevherci;
Sen köylü,
Ekininin üstüne titreyen;
Sen,
Taşının hamuruyla yoğrulmuş
Çömlekçi;
Boşaltın,
Bu yeni hayatın kadehine,
Eski gömülmüş acılarınızı;
Kanınızı gösterin bana,
Saban izinizi bana.
Burasıydı,
İşkenceye tutulduğum yer,
Işık vermiyor diye mücevher;
Deyin bana.
Deyin bana,
Taşın ve tanenin,
Vaktinde verdiğini.
Taşı gösterin bana,
Gömüldüğünüz.

---

* Guanako: Güney Amerika laması.

Ağacı gösterin,
Çarmıha gerildiğiniz.
Çakın,
Eski çakmak taşlarını;
Yakın,
Eski lâmbaları bana;
Kırbaçları gösterin,
Kırbaçları;
Yüzyıllarca,
Yaralara işlemiş;
Ve pırıl pırıl,
Kanlı baltaları bana.
Ölü ağzınızla,
Konuşmaya geldim,
Derleyip toparlayın,
Tümcek;
Dil vermez dudaklarınızı,
Toprağın kıyıcığında.
Anlatın,
Bu bitmez geceyi bir bir.
Nasıl,
Sizlerle bağlanmıştım ben:
Zincir-zincir,
Halka-halka, adım-adım,
Anlatın ne varsa anlatın.
Bileyin,
Saklı bıçaklarınızı;
Saplayın ellerime,
Göğsüme saplayın;
Sarı ışıklı bir nehir gibi,
Kaplanların gömüldüğü,
Bir nehir gibi.

Koyun ki ağlayayım, koyun,
Koyun ki saatlarca,
Günlerce, yıllar yılı;
Koyun ki kör çağlarca,
Yıldız yüzyıllarınca.

Sükûn verin bana,
Su verin, ümit verin.

Kavga verin bana,
Demir verin, volkanları verin.

Sarmaş-dolaş olun benimle,
Sevdalılar gibi.

Damarlarıma seğirtin,
Koşun ağzıma.

Dilimle konuşan, kanımla.

AMERİKA

Yanım, yörem hanımeli,
Çevrilmişim, çevrilmiş:
Çölle, çakalla, kıvılcımla.
Yanım-yörem, burcu-burcu leylâklar,
Günler sarmış beni, aylar;
Çevrilmişim, çevrilmiş:
Tek tanışım sularla.
Yanım-yörem tırnaklardır, balıklar,
Çevrilmişim, çevrilmiş:
Tek kurduğum şey, masalarla.
Sarmış beni, incecikten ve cenkçi:
Çanlar dolu kıyıdaki köpükler.
Volkanın erguvan gömleği,
Yerli'nin erguvan gömleği;
Ve kökler,
Dikenler, yapraklar arasında;
Çırılçıplak bir ayağın çizdiği,
Patika;
Varıyorlar ayaklarıma geceleyin,
Geçeyim diye üstlerinden.

La Guayra'nın,
Trinindad'ın dalga-kıranlarında,
Ve zenciler içinde var iken ben;
Guatemala'nın rüsvalık barışında,
Kondorların kanlı pençelerinde,
Var iken ben;
O değirmi, o anlaşılmaz,
O pırıl-pırıl gökboşluğunda,
Buzullardan dökülen küllerde,
Köylülerin el arabalarında,
Depremde,
Ve doğumlarının rahminde var iken;
Sükûnun içinde,
Küçümencik burçlarla taçlanmış
Akşamında,
Senin karnında, karnında var iken ben;
Tümcek, tümcek gecemdir benim.
Gündüzümdür;
Tümcek tümcek,
Havamdır benim, yaşadığımdır,
Acı çektiğimdir, yücelttiğimdir, can
verdiğimdir;
Yani tümcek:
Toprağa yayılmış kan,
Bir güz gibi mahzun;
Ölümün korkunç sancağı,
Ulu ormandaki;
Ve bozguna uğramış,
Saldırıcının adımları;
Ve çığlıkları cengaverlerin,
Ve uyuyan mızrakların,
Tan kızıllığı.

Ve tedirgin uykuları,
Askerlerin;
Timsah sükûnunun,
Çamurlara belendiği,
Koca nehirler;
Başkaları unutulmuş,
Yeni şehirlerin;
Oldum olası ele geçmez kuşların,
Korosu;
Ve ormanın, kokuşmuş aydınlığında,
Koruyucu şimşeği, ateş böceğinin;
Tümcek tümcek...
Dilime türkü ettiğim heceler,
Ne ışıktan olmadır, ne geceden Amerika.
Zaferimin ekmeğinden,
Ve şimşekten çekip koparılan madde:
Topraktan olmadır, topraktan.
Kil enginiyle sarılmışım ben.
Yaşadığımca:
Ellerimin içinde akan,
Cömert topraklardan,
Bir kaynaktır.
İçtiğim, şarap değil toprak,
Ağzımın toprağı,
Sırlı toprak, ekenek toprağı;
Ve sebzelerden, ışıktan borasıyla,
Çiğiyle,
Altın kileriyle, tahıl köküyle
Topraktır.

YARGIÇLAR

— Seçme —

Ne hakkın olacak,
Ne, bir şeyciğin.
Sen, Amerikaların,
Terkedilmiş oğlu,
Sen ey yoksulluk kadehi:
Aşağı-Peru'da, Patagonya'da,
Şehirlerde ve Nikaragua'da,
Korumak için toprağını,
Ve ufacık evini, mısırlarıyla;
Ne yargıç var sana,
Ne kanun.

Efendilerinin,
Seni yenenlerin sultanlığı,
Geldiği çağda;
Yeni unutulmuştu daha,
Bıçaklı,
Pençe tırnaklı eski düş.
Göğünü, ıssız komak için,
Geldi kanun;
Tapılmış toprağını,
Çekip almak için geldi;
Nehirlerinin suyunu,
Kapışmak için;
Ağaçlarının hürlüğünü,
Çalmak için geldi.

Yalancı tanıklar,
Tuttular.
Vura vura deldiler,
Yüreğini:
Celplerle, kâğıtlarla,
Soğuk fermanlar altına,
Gömdüler seni.
Acının sınırında,
Ayıkınca bir:
Odsuz-ocaksız, kimsesiz,
Tığ-teber, şah-ı merdan;
Al dediler zindan,
Al dediler zincir,
Vurdular kelepçeyi;
Yüzüp te bir yoksul can,
Kurtarmayasın diye,
Boğulasın diye boğulasın,
Debelene, debelene.

OĞULLARI ÖLEN ANALARA TÜRKÜ

Onlar ölmediler yok,
Ateş fitiller gibi:
Dimdik ayakta,
Barut ortasındalar!

Karıştı, bakır tenli
Çayır-çimen'e,
Karıştı,
O canım hayalleri:
Zırhlı bir rüzgâr,
Perdesi gibi;
Bir set gibi:
Kızgın çehreli,
Göğüs gibi:
Göğün görünmez göğsü gibi!

Analar, onlar ayakta
Buğday içindeler, onlar,
Yücelerden yüce dururlar:
Dünyayı doruktan seyreden,
Bir öğle güneşi gibi.
Bir çan darbeleri gibi,
Onlar.
Ölmüş gövdeler arasında,
Zaferi çekiçleyen bir ses gibi
Onlar,
Kara bir ses gibi.
Ey canevinden vurulmuş,
Toz-duman olmuş bacılar!
İnanın oğullarınıza.
Kök oldular onlar,
Sade kök:
Kan suratlı,
Taşlar altında.
Karışmadı toprağa,
Dağılmış kemikçikleri.
Ağızları ısırır hâlâ,
Kuru barutu;
Ve demir bir okyanus gibi,
Titreşirler hâlâ.
Ben ölmedim der,
Yumrukları;
Yukarı kalkık yumrukları,
Daha.

Bunca yere düşmüşlerden,
Yenilmez bir hayat doğar:
Bir tek beden olur,
Analar, bayraklar, çocuklar,
Hayat gibi canlı tek bir beden;
Bir yüz bekler karanlıkları,
Ölü gözleriyle,
Kılıcı dopdolu,
Dünya ümitlerinden.

Dursun,

Dursun yas esvaplarınız.
Yığın derleyin,
Gözyaşlarınızı;
Bir metal oluncaya kadar:
Bununla vuracağız:
Gündüz-gece;
Bununla çiğneyeceğiz,
Gündüz-gece;
Bununla tüküreceğiz
Gündüz-gece
Kin kapılarını,
Kırıncaya kadar.

Oğullarınızı bilirdim,
Unutmadım acılarınızı.
Ölümleriyle nasıl kıvandıysam,
Hayatlarıyla da öyleyimdir.
Onların gülüşleridir:
Karanlık atelyeleri ışıtan.
Her gün metro'da, yanıbaşında:
Onların ayak sesleridir,
Çın-çın.

Akdeniz portakallarında,
Güney ağları içinde;
Yapılarda,
Basım-evi mürekkeplerinde;
Kalplerini tutuşur gördüm onların,
Güçle, yangınla.

Ben de sizler gibiyim, analar.
Benim kalbim de yas dolu, ölüm dolu.
Gülüşlerinizi öldüren kanla,
Serpilip gelişmiş;
Bir orman gibidir kalbim.
Günlerin kahredici yalnızlığı,
Uyanışın sisli öfkeleri
Girmiştir içine.

Susamış sırtlanları,
Bitip tükenmez ürmeleriyle
Afrikadan gürleyen hayvan sesini;
Öfkeyi, iniltileri, hoşgörmeleri,
Bırakın, bir yana bırakın.
Ölümün ve tasanın
Çemberinden geçmiş analar,
Doğan ulu günün ortasına bakın:
Bu topraktan güler ölüleriniz.
Kalkık yumrukları titrer,
Buğdayın üstünde,
Bilesiniz.

AMAZON

Amazon,
Su hecelerinin büyük harfi;
Ölümsüz sihrisin sen:
Bet-bereket'in.
Sen ey saygı-değer baba
Kuşlar gibi,
Nehirler dökülür sana.
Örter seni,
Yangın rengi, pistiller.
Ölü kütüklerdir, koskocaman
Doldurur kokunu,
Gözcülük edemez, ay sana
Ölçünü alamaz.
Düğün ağacı gibisin
Siperma yüklüsün, yemyeşil.
Gümüş gümüşsün, delişmen baharla,
Ağaçla kızarıksın,
Mavi durursun
Taşların ayı, arasında.
Buğu giymişsin, çelikten:
Bir gezegen yolu gibi, usul.

DENİZ

Bu ada fırdolayı,
Allahına deniz be.
Coşar kendiliğinden,
Dakkası bel'olmaz.
Tutturmuş, bir evet bir hayır.
Mavişken: evet,
Köpükken: evet;
Tırıs mı: hayır der hayır
Tek durma bilmez,
Tos vurur taşa;
«Ben deniz» der durur,
Gel de taşı inandır.

Al işte o zaman:
Yedi yeşil denizin,
Yedi yeşil kaplanın,
Yedi yeşil köpeğin,
Yedi yeşil diliyle;
Yine gelir, dolanır,
Taşı öper, ıslatır,
Bağrını, vura döğe.
Yine der ki: «Ben deniz».
Elbet sana deniz derler,
Hay deniz arkadaş.
Suyun tükenmesin,
Çağın geçmesin.
Dellenme, n'oluyorsun,
Yardım et bize,
Biz kimiz zaten:
Kıyı insanları,
Balıkçılar işte...
Açız, üşürüz, hasmanemizsin,
Bağırma öyle, sert vurma.
Aç yeşil kutunu,
Dök avuçlarımıza;
Gümüş armağanını:
Gündelik balıktan.

Burda, her evde.
Dileğimiz bu:
Gümüşmüş te.
Sırçaymış ta, vay ay'mış;
Ne çıkar, balık niye olmuş:
Dünyanın,
Fakir mutfakları için.

Soğuk, ıslak şimşekten
Dalgaların altına,
Kaydırma bakayım onu.
Saklama;
Hele, gidinin cimrisi.
Bir açılsana, gel,
Ko onu ellerimizin
Şuracığına.
Yardım et bize,
Yeşil, derin baba.
Yardım et ki bir gün,
Dünya yoksulluğu, kalka.
Dipte kalmış meyvenin,
Sırsıklam yüceliğin,
Madenlerinin,
Öküzlerinin, üzümlerinin,
Sendeki bitip tükenmez,
Şeylerin:
Hasadını yapalım, yardım et.

Sana kim derler, biliriz
Okyanus baba.
Sürü-sepet martıcıklar,
Adını serper, kumlara.
De akıllı dur,
Silkme yeleni.
Gözdağı verme. ortalığa,
Gıcırdatma, göğe karşı
Güzelim dişlerini.
Bir dakkacık dursun,
O şanlı hikâyelerin.

Sen, her gün balık ver
Balık.
Büyükmüş küçükmüş bakma
Ver gelsin:
Her kadın, her erkek, her bebeğe.
Gez, dünya sokaklarını,
Dağıt balıklarını.
Sonra da, bir bağır bir bağır.
Bağır ki işte'ki yoksullar,
Seni duysunlar.
Bağır ki:
Maden ağzına çıkanlar:
«Bak hele koca deniz'e,
Balık pay etmeden gelir» desinler.
Onlar gerçekte,
Çekip gidecekler, karanlıklara,
Gülerekten...
Ormandaki, caddedeki insanlar
Ve toprak:
Bir deniz gülüşüyle, gülecekler.
Yok ama, istemiyorsan
Sen bunu,
Dur bekle, düşüneceğiz.
Siftah, insan işlerini
Bir hale-yola koymamız gerek:
Başta en önemlileri,
Sonra, ötekiler.
Gün ola,
Bir dalacağız sana:
Ateş bir kılıçla keseceğiz,
Dalgalarım.
Elektrik atla aşacağız,
Köpüğünden.

Türküler tutturarak
İneceğiz karnının, en kuytu yerine.
Atom teli, saracak belini,
Bitkiler dikeceğiz;
Çimentodan, çelikten,
Derin bahçene;
Elini kolunu, bağlayacağız.
Ve koşum takarak sana,
Çekip çevireceğiz seni
Alacağız kaleni:
Salkımlarından, kopara tüküre
Basa basa geçeceğiz etinden.
Ama, önce kendi dertlerimiz,
Seninkisi sonra.
Herşeyi düzenleyeceğiz,
Ufaktan, ufaktan:
Harika şeyler yapmaya
Zorlayacağız,
Toprak seni, deniz seni!
Harikalı şey, ekmek deniz,
Dediğin de ne?
Bunlar, kavganın içinde,
Zaten:
Bizdedir, bizde!

UYANSIN ODUNCU

(V)

Başka şey değil, bu olsun;
Uyansın Oduncu.
Tahta tası, baltasıyla
Abraham,
Yemek yemeğe gelsin,
Köylülerle.
Kabuklu başı,
Sahnede:
Meşe kırışıklığı içinde,
Görünen gözleri;
Dünyayı yeniden,
Seyre gelsinler:
Sekoya'lardan yüce durur*
Yapraklardan, tırmanarak.

---

* Sekoya: Çok yüksek bir ağaç türü, Kaliforniya çamı.

Aksata'ya girsin, eczanelere,
Bir otobüs'e binsin, Tampa'da.
Dişlesin, bir sarı elmadan,
Girsin sinemaya;
Söz-sohbet etsin hep,
Basit soylarla.
Uyansın Oduncu.

Gelsin Abraham,
Şişirsin eski mayası:
Yaldızlı,
Yemyeşil toprağını,
İllinois'ın.
Kaldırsın baltasını,
Halkının ortasında:
Yeni kölecilere karşı,
Köle kırbacına karşı,
Basım-evi'nin ağusu'na.
Karşı;
Yapmak istedikleri,
Kanlı pazarlığa karşı.
Siyah delikanlıya,
Beyaz delikanlı;
Yürüsünler,
Türküler söyleyerek, gülerek:
Altın duvarlarına karşı,
Kin fabrikatörü'ne karşı,
Kanlarının tüccarına karşı:
Türküler söyleyerek gülerek,
Yenerek.
Uyansın Oduncu.

UYANSIN ODUNCU

(VI)

— Seçme —

Hadi, burda bana eyvallah,
Evime dönüyorum, düşlerime.
Patagonya'ya dönüyorum:
Rüzgârın, sereçke'leri döğdüğü,
Buz'un, okyanus'u tuzladığı
Patagonya'ya.
Sadece bir ozan'ım ben,
Topunuzu seviyorum yani;
Ve gezer dururum,
Canım dünyayı.

Madenciler, hapsediliyorlar
Yurdumda.
Mahkemelerimizde,
Asker buyruğudur.
Köklerine kadar seviyorum ama,
Küçümencik, soğuk memleketimi.
Ölebilseydim bin defa,
Bin defa, kurban olurdum ona.
Bin defa doğabilseydim,
Bin defa doğardım onun için:
Vahşi bir arokarya'nın,
Güney-yeli kasırgalarının;
Ve dün ele geçirilmiş çanların,
Yanından.
Boşverin, bakmayın bana,
Masaya aşkla vurarak
Düşünelim hepten, dünyayı.
Ekmeği emmeye gelmesin, kan.
Ezgileri ve kırmızı fasulyaları
Emmeye gelmesin, bir daha.
Benimle gelsinler:
Kız, çocuk, madenci, avukat ve tayfa,
Benimle gelsin:
Taş-bebek fabrikatör'ü.
Gidelim sinema'ya,
Sonra, içmeye çıkalım:
Şarabın en kırmızısından.

Bir şeyler çözmeye değil,
Türkü çağırmaya geldim
Buraya.
Sen de çağırasın, diye.

UYANSIN ODUNCU

— Seçme —

Söken şafaklar için barış olsun,
Köprü için, şarap için barış!
Toprak ve sevgilerle
Eski türküyü yoğurarak,
Kanımda dolaşan,
Ve beni coşturan,
Alfabeye barış olsun!
Karnımızın acıktığı
Sabahta,
Kent için barış olsun!
Ve kökler ırmağı
Missisipi için barış!

Kardaşımın gömleği için barış,
Rüzgârın damgasını vurduğu;
Kitap için barış olsun!
Ve Broklayn'ın kara demiriyle
Ölenlerin küllerine barış olsun!
Ve ev ev ışık gibi dolaşan
Postacıya selâm,
Sadece Rozar'i yazabilen
Sağ elim için barış olsun!
Taş gibi duran,
Savaşçı Bolivya'lıya barış!
Ve de evlenesin diye barış.
Biyo-Biyo'nun bütün bıçkıevlerine
Barış olsun!
Ve en tatlı eşyası üzerinde
İşlenmiş bir yüreğin bulunduğu
Viyoming'in küçük müzesi için
Barış olsun!
Fırıncı ve sevdaları için barış;
Un için
Ve doğacak tüm buğdaylar için barış
olsun!
Çayır çimen arayan bütün aşklar için,
Ve bütün yaşayanlar için;
Bütün sular, bütün topraklar için
Barış olsun!

UYANSIN ODUNCU

— Seçme —

Fakat sen
Bu temiz cepheyi yoketmek için
Ayak takımını silahlandırırsan,
Ve Şikago kasabını öne sürerek;
Sevdiğimiz müziği ve düzeni
Yönetmeye kalkarsan!
Saklandığımız taşlardan,
Ve havadan fırlayarak;
Seni ısıracağız!
Sana ateş kusmak için
Son pencereden atılacağız
En derin dalgalardan çıkaracağız
Seni avlamak için,
Sapan izlerinden fırlayacağız.
Ekinler bir kolombiya yağmuru gibi
Sana vursun diye!
Seni cehenneme yollamak
Sana ekmeği ve suyu haram etmek için
Çıkacağız yerimizden!

JULİUS FUÇİK'LE KONUŞMA

— Seçme —

1

SOKAK DOSTUM

Prag sokaklarında kıştı
Julius Fuçik'in buyur edildiği
Taş duvarlı evi arşınlıyordum her gün.
Ev hiç bir şey anlatmadı bana
Ne demir çubuklar,
Ne sağır pencereli buz gibi ev
Yani hiç bir şey.
Hergün buradan geçiyordum ama,
Duvarları elliyor bakıyordum
Bir yankı arıyordum,
Koçyiğit savaşçının sesinden ve sözünden

Günlerden birgün
Alnı gözüktü duvarlardan,
Başka bir akşam elleri;
Sonra kendisi çıktı ortaya:
Candostum eşlik etti bana!
Venceslas alanında
Ve Havelska'nın eski çarşısında
Prağın kül rengi bir gül gibi yüceldiği
Strahov bahçelerinde!

ASMA ÇUBUĞU VE RÜZGÂR

Bir şarkıcıyım ben,
Avrupa'nın bağlarında dolaştım;
Gezindim rüzgârlar altında;
Asya'nın rüzgârı altında.
Yaşamlar içinde en iyisi
Yaşam bile,
Dünyanın tadı;
Ak-pak barış bile;
Avareydi
Devşirdim
Evet devşirdim.

Başka toprakların
En iyisi
Yüceltti şarkısını dudağımda;
Bağların ortasında
Barışın ve rüzgârın özgürlüğü!

İnsanlar nefret ediyor gibiydiler
Birbirlerinden.
Yine de aynı gece
Birbirlerinin üzerlerini
Örtüyorlardı.
Bizi uyandıran
Tek ışık
Dünyanın ışığıydı bu!
Evlerine girdim,
Yemek yiyorlardı masalarında;
Fabrikadan çıkmıştılar,
Gülüşüp ya da ağlaşıyorlardı.
Ve de
Hepsi birbirine benziyordu.
Ve hepsi de
Gözlerini ışığa çeviriyorlardı
Yollarını arıyordu hepsi de.

Hepsinin bir ağzı vardı
Türkü çağırıyorlardı,
Türkü çağırıyorlardı
İlkbahara dönük!

Hepsi.

İşte rüzgârda
Bağ çubuklarının arasında
En iyi insanları devşirdim
Şimdiyse dinlemeniz gerek beni.

HUERTA USTA

(Bahtıkara madeni, Anto Fagasta)

Kuzeye giderseniz eğer,
Bahtıkaralar madenini görünüz;
Çağırın Huerta ustayı,
Bir şey anlayamazsınız uzaktan!
Kumlar vardır sadece külrengi
Sonra yapılar gelir toztoprak içinde,
Bunca yorgunluk ve kederler,
Görülmez ama.
Hepsi yer altında saklanmıştır,
Varlıkları kırıp geçirerek;
Sessiz sedasız.

Huerta usta kazmacıdır
Bir doksan beş boyunda
Maden damarı ortaya çıkınca
Kazmacılar
Yukardan aşağıya saldıran kişilerdir
Yer altında beş yüz metre derinlikte
Kazmacılar vurallah vurur
Göbeğe kadar suda.
Delgi makinaları
Karanlıkta, çamurda, taşta
İşini bitirdikten sonra,
Kırk sekiz saat sonra yani;
Bu cehennemden kurtulabilinir.
Ve maden yollarından!
Huerta usta
Bir başbuğ gibi giriyordu madene
Türkü söyleyerek,
Sapsarı topal ve kambur çıkıyordu sonra
Gözlerinde feri yok!
Sürünmeye başlıyordu nihayet
Kazma vuracak mecali yok
Antimuvan onu yiyip bitiriyordu
Eriyip akmıştı;
Basamıyordu yere,
Bacakları çöp gibi incelmişti
Öyle uzundu ki
Bir hortlaktı sanki,
Oysa yaşı otuz değildi daha!
Nereye gömüldüğünü sorarım da,
Kimse bir şey diyemez bana.
Çünkü kumlar ve rüzgâr
Ortadan silmiştir küçümencik haçları
Huerta'nın işlediği bahtıkaralar madeninde.

UBİKO

Bir de Ubiko var,
Patikaları, zindanları
Motosikletle dolaşan;
Korkunun sultanlığında
Şişinen habire!

BİR PAPAZ

Kolunu kaldırdı papaz,
Yaktı kitapları alanda
Tanrı adına!
Duman etti
Eski püskü yaprakları
Ve gökten,
Geri dönmedi duman!

CANVERMELER

Can çekişmeler başladı Kajamarka'da.
Ulu ağaç mavi pistil Athaualpa,
Dinledi rüzgârı:
Bir çelik sesiydi uğuldayan
Karanlığın ışıltısıydı bu
— Güçlü ve oynak —.
Bir atlı topluluğuydu
Çayır çimen arasında kıpırdayan!

Başbuğlar geldiler
Beyzadelerle çevrilmiş İnka
Kurtuldu şarkıdan ve danstan
Bir başka gezegenden gelme
Terli ve sakallı ziyaretçiler
Saygı duruşunda bulunuyorlardı
Hayın yürekli, kokmuş çakal
Valverd bir armağan sürdü
Bir sepetçik, bir meyve belki
Atların geldikleri diyardan
Athaualpa aldı bu nesneyi
Bilmiyordu neyin nesiydi bu
Ne çınlar ne parıldar!
Gülerek bıraktı yere,
Katil haçlı çakal
Gürleyiverdi:
«Vurun, öldürün;
Bağışlarım sizi cümle günahınızdan.»
Bir gök gürültüsü koştu
Haramilere.
Bu anda beyzadeler
Çevirdiler cançekişen İnka'yı.
Kanımız doldu beşiğine,
Onbin Peru'lu düştü yere
Haçların kılıçların altına
Pizarro Estramadur'lu zalim cellat
Bağladı o canım kollarını İnka'nın
Gece kara bir kor gibi indi
Peru'nun üstüne!

ÖLÜM

I

Dünyaya birçok kez gelmişim
Yokolmuş yıldızların dibinden
Ellerimde tuttuğum
Ölümsüzlük bağlarını dokuyarak
Şimdi öleceğim yeniden
Vücudumu örten toprağa sarınarak!

ÖLÜM

II

Ne papazların sattığı
Gökyüzünden bir parça aldım.
Ne de tembel zenginler için
Metafizikçilerin,
Düzüp koştuğu, karanlıklardan.

ÖLÜM

III

Ölüm içinde yoksullarla bir olmak istiyorum
Göğü elinde tutanların kamçıladığı
İnceleme yeteneği olmayanlarla!
Şimdiyse ölüme hazırım
Beni saran bir elbise gibi
Sevdiğim renkten
Boyu bosuma tıpatıp uygun
Ve benim için gerekli olan
Beni saran bir elbise gibi!

ŞİLİ TOPRAKLARINDA İLERLEYEREK

İspanya dünyanın güneyine dek daldı.
Ve ulu önderleri kara battılar;
Ağırbaşlı ırmak Biyo-Biyo,
İspanya'ya dur dedi!
Bir yağmur sarsıntısı gibi
Dallarını oynatan söğüt ağaçları
Dur dedi İspanya'ya!
Yumruk ve hançer girdi
Yurdumun ta göbeğine kadar
İşte buydu saldırgan!

NİTRAT ADAMLARI

Güherçile ülkesindeydim bilinmez kahramanlarla
Gezegenin sert kabuğunda,
İnce ve bereketli karı,
Küreyen ve kazanlarla:
Onların toprak ellerini övünçle sıktım
Bana:
«Bak, dediler kardeş, Humberston'da, Maposo'da,
Rikaventura'da ve Paloma'da
Ve Pan dö Azukar'da, Piojilo'da
Nasıl yaşıyoruz bak!»
Bana günlük yiyeceklerini,
Toprak damlarım,
Güneşi, tozu, sinekleri
Ve büyük yalnızlığı gösterdiler.
Ellerinin ayaları,
Kürek saplarıyla parçalanmış
Kirizmacıları gördüm ormanda
Madenin dibinden,
Cehennemden gelen bir ses duydum
Üzerimde:
Tozla, terle, kanla yoğrulmuş
Bir yaratıktı bu
Ve bana diyordu ki bu yüz:
«Gittiğin her yerde
Bu işkencelerden sözet
Bu cehennemde yaşayan
Kardeşinden
Öteki kardeşine ilet
Öylece!»

(PLAZA ÖLÜLERİ)

(23 Ocak, Şili, Santiago)

Düştükleri yere ağıt etmeye gelmiyorum,
Size koşuyorum yaşayanlara;
Hepinize koşuyorum
Ve göğsümü yumrukluyorum:
Sizlerden önce ölenler de oldu hatırında mı?

Onların aynı adları ve soyadları vardı.
San Gregorya'da, Lon Qimay'da yağmur altında
Ran Qüil'de rüzgârda tökezlenmiş,
İkik'de kumlar arasında
Ve çölde, denizde, yağmurda ve dumanda,
Yarımadada, pampa toprağında
Onlar da öldürüldü senin gibi,
Onların da adı Antonyo idi,
Balıkçı ya da denizciydiler.
Hepsi de etiyle kanıyla Şili'li
Yel vurdu yüzlerine,
Acılar damgasını vurdu,
Şehit etti pampa.
Yurdumun duvarları önünde,
Karda,
Yeşil kollu ırmağın ötesinde
Billûrlaşmış gördüm kanı
Başak altında.
Nitrat altında,
Halkımın damlayan kanını gördüm
Ve ateş gibi tutuşuyordu
Her damla!

UYANSIN ODUNCU

— Seçme —

İşte bunun için,
Hey Arkansas'lı kız
Ve sen West-Point'in yaldızlı gençliği
Ya da sen Detroit'li mekanisyen
Hele sizler eski Orlean hamalları
Sizlere hitap ediyorum
Kulağınızı dört açın ve dinleyin
Bu yüce insanlık dünyasını:
Sizinle konuşan,
Ne bir Stat-Deportman'lı kibar bir kişi
Ne de korkunç bir çelik senyörüdür
Güney Amerika'nın en ucunda
Bir Patakonya demiryolcusunun oğlu,
Bir ozandır konuşan!

Ant dağlarının havası gibi Amerikalı
Ve bugün işkencenin ve tasanın hüküm
sürdüğü
Bakır ve petrolün usul usul
Yabancı krallar için altın'a dönüştüğü
Vatanından uzak ve kaçak
Sen bir elinde altın,
Diğerinde bomba tutan bir put değilsin!
Ne isem, ne olmuşsam o'sun
Yani en temiz Amerikalı
Yeraltı kardeşliğinin
Yolların ve sokakların basit insanı
Kardeşin Juan,
Kardeşin John gibi satar pabuçlarını
Kızkardeşin Juana,
Yeğenin Jane gibi patates soyar
Kanım madenci ve denizcidir,
Sizin Peter gibi.

MUZAFFER HALK

Yüreğim bu kavganın içinde
Kazanacak halkım
Bütün halklar kazanacak bir bir.
Bu acılar, ıslak bir mendil gibi
Kumlar arasından
Şehit duraklarından,
Süzülüp ortaya çıkaracak her şeyi,
Şanlı günler yakındır çünkü
Kinler susacak bir an
Ceza veren eller titremesin diye,
Günler tam dolsun diye,
Halk caddelerde.
Bir güzel, bir güçlü
Yerini alsın diye!
İşte benim günüm bu
İşte hoşgörürlüğüm
Başka sancağım yok benim!

HEPSİ BURADALAR

Yanıbaşımdaymış gibi
Toplanın bir bir
Kavgamız sürüp gidecektir
Fabrikada, tarlada yani
Sokakta ve güherçile madeninde
Kırmızı ve yeşil bakırın ağzında,
Korkunç dehlizinde kömürün
Kavgamız her yerde sürecektir, kardeşler!
Ve ölülerimize adadığımız,
Kanımızla ıslanmış bu bayraklar
Yüreğimizde sonsuz bir ilkbahar yaprağı gibi
Serpilip gelişecektir!

KAÇAK

— Seçme —

Söyle nalet havaya karşı dileğin ne
Yeşeren ve kıpırdayan şeylere karşı?
Susuyor, bakıyor ve beni bekliyorsun
Nedir yargın?
Her an paranı su gibi harcayarak
Sen de satılık kişiler ve ihanetlerinle
Naletin birisin!
İşkence yapmak, zehirlemek
Ve göze girmek eski huyun
Çabuk tut elini ama
Satılmışlar tövbekâr olmadan cezanı çek
Paralı askerlerin arasında
Sana rahat, uyku, dünek yok!

Bu vatandan
Kaçak yaşadıkça ben!
Ne kadar zavallı
Ve geçici zaferlerin,
Eluard, Aragon, Ehrenburg
Venezüela'nın yiğit yazarları
Ve herkes benimle beraber olduktan sonra
Sen nalet!
Eskanilla, Cuevaz
Pelişono ve Poblet'le birliksin *
Bense halkımın koruduğu limanlarda
Saklandığı mağaralarda
Vatanımda yani güvercin kanadında
Uyuyor ve düşünüyorum,
Yıkmışım sınırları!

*Şili yöneticileri.

BÜYÜK SEVİNÇ

(XX)

Peşinde seğirttiğim gölge, henüz benim değil

★

Ne kitaplar beni ağulasın diye yazdım,
Ne de zambak peşinde koşan;
Acemi çaylaklar için!
Ay'ı ve suyu dileyen
Basit kişiler için yazdım:
Düzen isteyen, ekmek ve şarap isteyen
Alet ve gitara isteyen
Basit halklar için
Halk için yazdım,
Şiirimi köylü gözleriyle okuyamayan.

Yaşantımı zehir zıkkım eden hava
Ve bir satır, kulaklarına ulaşacak bir gün:
İşte o zaman,
Başını kaldıracak basit emekçi
Ve taşlarla dövüşen madenci gülümseyecek
Alnını kaldıracak kürek işçisi
Ve şahane balığın pırıltısını daha iyi görecek
Balıkçı;
Ve elleri tutuşacak
Ve biraz yıkanınca
Kokulu sabunlar içindeki çarkçı
Bakakalacaklar şiirlerime
«Belki bir arkadaştı» diyecekler.

★

Başka taç istemem,
Bu bana yeter!

★

Çıkınca fabrika ve madenlerden,
Şiirim toprağa karışsın istiyorum
Zulüm gören insanın zaferine, havaya.
Ve genç bir delikanlı,
Ağır ağır ve madenlerle ördüğüm yaşamı
Açınlasın diyorum
Köşe bucak saçılan bir kutu gibi.
Doldursun ruhunu içine
Elesin fırtınalara.
Benim de şen olsun yüreğim
Boralı yüceliklerde.

TEMBEL

Gök araçları gidip gelecek
Yıldızlar arasında.
O canım ay'ı çalmak
Ve eczanelerimizi kurmak için oraya
Çıkacaklar ha bire!

Biz de,
Bu şarap dolu bağbozumu gününde
Yaşamaya başlayacağız
Evde şu yarımada denizinde
Şili'de kirazlar ırgalanıyor
Güzelim kızlar türkü söylerken
Su pırıl pırıl gitaranın içinde
Güneş ışıl ışıl
Taşıyor buğdaya mucizesini

İlk şarap kırmızı kırmızı
Körpe bir bebek gibi sımsıcak
İkincisi gürbüz mü gürbüz
Sanırsın şehlevent avaz
Üçüncüsü sapsarı yakut
Yangından ve gelincikten

Evimde deniz ve toprağım var
Karımın gözleri bir dev
Rengi yabani fındık
Ve gece bastırınca
Deniz beyazlar giyiniyor ve yeşil
Ve sonra
Köpükler içindeki ay
Okyanusla nişanlandım düşümde

O halde niye terkedelim gezegenimizi.

ŞARKI

Ölen gözler ölmediler yok
Öldürüldü onlar
Ve öldürülecekler
Dünyanın bütün gözleri ölecek
Çünkü dünya ölmektedir Vietnam'da
Çünkü
Gaddarlar ve vahşiler
Yönetir tarihi

Sizler görüyorsunuz
Ölümün zaferini
San Fransisco'da

Soruyor insan
Bir gün canvermeler bitecek mi

Hay nalet hay kara bahtım

Bu gaddarlık bitecek mi

Hay nalet hay kara bahtım

Ve Naziler biçtiler oraklarla
İspanya'nın yüreğini

Hay nalet hay kara bahtım
İt ürür aya
Ve beşiğinde bebek
Büyük saldırılar içinde

Hay nalet hay kara bahtım

Biz sevinci istiyoruz
Ve devrimi

Mübarek olsun

Birgün insan
Sevinçle birleşebilsin diyoruz

Mübarek olsun

Hayat iyi mi kötü mü
Söyleyeyim öyleyse

Al sana güzel bir oda

Ama öldürüyorlar Vietnam'da

Hayata ve aşka devam etmek için
Biz acının oyununa
Bakıp duruyoruz

Ölüm bir ölse
Başkaları ölmeyecek
Ve kavga öldürecek onu
Ölüm öldürmeden bizi

İÇİNDEKİLER

Pablo Neruda'nın Hayatı	**5**
Neruda'yla Bir Konuşma	**7**
Federico Garcia Lorca'ya Yanık Şiir	27
Anlatalım	36
Uzak - Güneyi Düşünerek Gece Uyandım	41
Amerika Sevgisi	42
Kaçak	46
Oy Ne Zaman Ne Zaman	47
Dönüş Sevinci	53
Pampa'da Gömülmüş Kişi	56
Jimenez de Queseda	57
Ağıt	60
İnsan'la Toprak Bir Oldular	63
Toqui Caupolican	66
Lautaro	69
Cacıque Eğitimi	70
Pedro Valdivia'nın Kalbi	73
Almeria	77
Macchu - Picchu'nun Dorukları (XI)	80
Macchu - Picchu'nun Dorukları (XII)	81
Amerika	85
Yargıçlar	88
Oğulları Ölen Analara Türkü	90
Amazon	94

Deniz 95
Uyansın Oduncu (V) 100
Uyansın Oduncu (VI) 102
Uyansın Oduncu (Seçme) 104
Uyansın Oduncu (Seçme) 106
Julius Fuçik'le Konuşma 107
Asma Çubuğu ve Rüzgâr 108
Huerta Usta 110
Ubiko 112
Bir Papaz 113
Canvermeler 114
Ölüm (I) 116
Ölüm (II) 117
Ölüm (III) 118
Şili Topraklarında İlerleyerek 119
Nitrat Adamları 120
(Plaza Ölüleri) 121
Uyansın Oduncu (Seçme) 123
Muzaffer Halk 125
Hepsi Buradalar 126
Kaçak (Seçme) 127
Büyük Sevinç 128
Tembel 131
Şarkı 133

«Biz halkız, yeniden doğarız ölümlerde.» Alanlarda bir belgi olarak haykırılan bu dizenin sahibi **Pablo Neruda,** yüzyılımızın seçkin ozanlarındandır. 1904 yılında bir Şili kasabası olan Parral'da doğmuş faşist Pinochet ve çetesinin CIA patentli askeri darbesini izleyen günlerde dünyamızdan göçmüştür. Altmışdokuz yılı kapsayan yaşamı boyunca sınıfsız, sömürüsüz bir dünya için mücadele vermiş, bu nedenle acılara göğüs germek, baskılara direnmek zorunda kalmıştır. Yine yaşamının önemli bir kesimini ülkesinden uzakta, sürgünlerde geçirmiştir. Şiirlerini bu zorlu mücadele içerisinde biçimleyen, onlarla hem bu mücadelenin tanığı, hem de ışıldağı olmaya çalışan **Neruda**'dan **Enver Gökçe**'nin yaptığı bu seçmenin dördüncü basımını sunarken kıvançlıyız.

REYO Basımevi